

Управління культури, туризму і курортів
Хмельницької обласної державної адміністрації
Хмельницька обласна
універсальна наукова бібліотека ім. М. Островського

Календар

знаменних і пам'ятних дат Хмельниччини
на 2012 рік

Хмельницький
2011

ББК 92.5

К 17

Календар знаменних і пам'ятних дат Хмельниччини на 2012 рік: реком. бібліогр. довід. / упр. культури, туризму і курортів Хмельниц. облдержадмін.; Хмельниц. ОУНБ ім. М. Островського; уклад. В. Мельник. – Хмельницький, 2011. – 120 с.

Друкується за рішенням Науково-редакційної ради Хмельницької ОУНБ ім. М. Островського, протокол № 12 від 22.11.2011 р.

Укладач: *Мельник В.О.*

Редактор: *Синиця О.В.*

Відповідальна за випуск: *Синиця Н.М.*

© Автори статей, 2011

© Хмельниц. ОУНБ ім. М. Островського, 2011

Від укладача

Перед вами черговий випуск “Календаря знаменних і пам’ятних дат Хмельниччини”.

Дослідницька робота працівників ОУНБ імені М. Островського дала можливість значно збагатити відомості про історичні процеси на теренах області, видатних подолян, які своєю працею, творчою діяльністю прославляли і прославляють наш край.

В цьогорічному виданні бібліографічні та історичні довідки не повторюють матеріали минулих ювілейних років, а продовжують знайомити користувачів з новими іменами та подіями, тобто розширюють інформаційні можливості видання. Інформація про довідки за минулі ювілейні роки подається після хронологічної дати.

Календар складається з двох частин: хронологічної та довідково-інформаційної. Дати, до яких подається інформаційний матеріал позначаються астериском (*).

Інформаційні довідки подаються у авторській редакції. У бібліографічних списках спочатку подаються книги, публікації у книгах, збірниках в алфавітній послідовності, газетно-журнальні матеріали у зворотній хронології.

Усі дати подані за друкованими джерелами. У кінці видання міститься покажчик персоналій та список авторів, які брали участь у написанні історичних та біографічних довідок.

Відбір матеріалів завершено у жовтні 2011 року.

Щиро дякую всім, хто сприяв, допомагав у дослідницькій роботі і у підготовці видання до друку. При передруку необхідно посилатися на джерело. Свої зауваження і пропозиції надсилайте за адресою:

*29000, Хмельницький,
вул. Театральна, 28,
Обласна універсальна наукова бібліотека
ім. М. Островського, відділ краєзнавства.
<http://www.ounb.km.ua>*

Знаменні і пам'ятні дати

Не стало свідків. Проти забуття
Нікому більше голосу подати.
Сто літ мине ... І вже як відкриття
Подасть хтось тих подій координати.

М. Мачківський

У 2012 році виповнюється

- 885 років** з часу першої згадки про Ізяслав (1127).
- 650 років** тому русько-литовська армія Великого князя Литовського Ольгерда в битві на Синіх Водах розгромила об'єднані сили татарських орд. Поділля та Кам'янець були передані Ольгердом у володіння князів Коріатовичів. Початок литовського періоду на Поділлі (1362).
- 625** з часу першої документальної згадки про с. Оринин Кам'янець-Подільського району (1387).
- 620** з часу першої документальної згадки про Городок (1392);
з часу першої згадки про села Супрунківці та Вільховець Кам'янець-Подільського району (1392).
- 600** з часу першої згадки про с. Думанів Кам'янець-Подільського району (1412).
- 590** з часу перших згадок про села Руда, Гаврилівці Кам'янець-Подільського району (1422).
- 580** з часу першої згадки про с. Привороття Кам'янець-Подільського району (1432).
- 570** з часу першої згадки про села Ожигівці Волочиського району, Щербівці Новоушицького району та П'ятничани Чемеровецького району (1442).
- 550** з часу першої писемної згадки про с. Кузьмин Краси-лівського району та с. Кунів Ізяславського району (1462).
- 535** з часу першої згадки про с. Порохня Волочиського району (1477).
- 530** з часу першої згадки про с. Маків Дунаєвецького району (1482).

- 515** з часу перших документальних згадок про села Дубище, Цеценівка (нині – Дружне), Кульчини, Чернелівка Краси-лівського району (1497).
- 500** з часу першої згадки про с. Ластівці Кам'янець-Подільського району (1512).
- 495** з часу перших згадок про села Западинці, Кошелівка, Яворівці, Кульчинки, Чепелівка, Велика Клітна, Глібки, Вереміївка Красилівського району (1517);
містам Красилову та Кузьмину видані великокнязівські привілеї на магдебурзьке право;
з часу першої згадки про с. Миролюбне Старокостянтинівського району.
- 475** з часу першої документальної згадки про с. Цибулівка Кам'янець-Подільського району (1537).
- 470** з часу першої згадки про Нетішин (1542);
з часу першої згадки про села Морозів Дунаєвського району, Савинці Яролинецького району.
- 460** з часу першої згадки про с. Тарнорудка Волочиського району (1552).
- 455** з часу перших згадок про села Яблунівка, Шиїнці Деражнянського району, Криничани Дунаєвського району (1557).
- 450** з часу першої згадки про села Кур'янки та Шимківці Білогірського району, Медисівка, Гальчинці та Михнівка Теофіпольського району (1562).

- 440** з часу першої згадки про села Кривовілька, Борщівка, Васи-
лівка, Троянівка, Строки Теофіпольського району (1572);
- з дня народження Мелетія Герасимовича Смотрицького
(близько 1572-1633; *за іншими джерелами дати
народження 1577, 1578, 1579*) – вченого, письменника,
громадського діяча. Народився у с. Смотрич Дунаєвецького
району.
- 435** з часу перших документальних згадок про села Кривин,
Глинники, Головлі, Хоняків, Великий Скнит, Рівки, Малий
Скнит Славутського району (1577);
- надано магдебурзьке право Базалії Теофіпольського району.
- 425** з часу першої згадки про села Сутківці Ярмолинецького
району, Гуків Чемеровецького району (1587).
- 410** з часу перших згадок про села Понора, Ганнопіль, Головлі,
Улашанівка Славутського району, Клепачі, Переросле
Білогірського району (1602).
- 405** з часу першої згадки про с. Китайгород Кам'янець-
Подільського району (1607).
- 270** з дня народження архієпископа Іоаннікія (1742-1819) –
першого ієрарха Подолії. Народився в м. Полонне.
- 250** з дня народження Діонісія Макклера (Міклера, Мак Клера;
1762-1853) – майстра паркового мистецтва, засновника
близько 50 великих парків переважно на Поділлі і Волині;
- з часу перших згадок про села Нова Гребля, Завалійки
Волочиського району.
- 235** з дня народження Северина Маліновського (1777-1850) –
актора, режисера, директора Кам'янець-Подільського
театру. Належав до найвидатніших акторів польських
провінційних труп. Похований у Кам'янці-Подільському.

- 225** років тому почали діяти папірні у селищі Понінка Полонського району та селі Снітівка Летичівського району (1787).
- 210** з часу заснування друкарні в Миньківцях Дунаєвецького району (1802);
- з дня народження Павла Хомича Дунцова-Вигодовського (1802-1881) – декабриста, публіциста. Народився у селі Ружичній, нині у межах міста Хмельницького. (*Довідку див. «Календар знаменних і пам'ятних дат Хмельниччини на 2002 рік»*).
- 200** у зв'язку з приєднанням Бесарабії до Російської імперії та зміною кордонів, Кам'янецька фортеця втратила своє оборонне значення і царською владою перетворена на в'язницю.
- 170** з дня народження Миколи Івановича Яворовського (1842-1919) – відомого поділезнавця, історика, етнографа, фольклориста, члена Подільського історико-археологічного товариства (1842).
- 165** з часу заснування Красилівського цукрового заводу (1847).
- 140** з часу запуску першої броварні (пивзаводу) у Кам'янці-Подільському (1872);
- з часу заснування паперової фабрики в с. Полянх Славутського району;
- з часу створення Комітету для історико-статистичного опису Подільської губернії у Кам'янці-Подільському.
- 135** років тому був сформований Подільський полк, який брав участь у зимовому переході через Балкани і прославився під час Шипкінської оборони (російсько-турецька війна 1877-1878);

з дня народження Віктора Леонідовича Масляникова (1877-1944) – українського живописця. Народився у м. Кам'янець-Подільський;

з дня народження Харитона Михайловича Лебідь-Юрчика (1877-1945) – вченого-економіста, державного діяча приват-доцента Кам'янець-Подільського державного університету (1919). З 1920 р. – в еміграції.

130 з часу заснування школи у с. Браїлівка Новоушицького району (1882).

120 років тому (1892) почав діяти борошномольний млин у Проскурові, нині відкрите акціонерне товариство (ВАТ) “Хмельницький комбінат хлібопродуктів”;

відкрився перший театр у Проскурові. Власник театру Б. Шильман.

115 з дня народження Сергія Ілліча Каплуна (1897-1943) – професора, автора низки книг по гігієні праці. Народився у м. Старокостянтинів;

з часу першого перепису населення у Подільській губернії, за яким було зареєстровано 3 018 299 жителів (1897).

100 з часу введення централізованого водопостачання у Кам'янці-Подільському (1912);

з часу побудови першої в області електростанції у Кам'янці-Подільському.

90 з дня народження Михайла Онисимовича Головіна (1922-1978) – російського поета. Протягом 1954-1978 років мешкав і працював у Кам'янці-Подільському;

з дня народження Івана Яковича Сторожука (1922-1975) – партійного і державного діяча. У 1970-1975 рр. – секретар Хмельницького обкому компартії України. Народився у с. Коров'є Теофіпольського району;

з часу заснування першої бібліотеки у Красилові, нині центральна районна бібліотека;

з часу заснування школи-інтернату у с. Головчинці Летичівського району.

85 з часу заснування Хмельницької кондитерської фабрики (1927);

80 з часу голодомору в Україні (1932–1933), який практично охопив всю територію Поділля, всі села Хмельниччини;

з часу заснування Кам'янець-Подільського комбінату хлібопродуктів (1932);

з часу заснування Красилівського машинобудівного заводу (1932).

70 з часу трагедії: розстрілу фашистами євреїв (у Волочиську – серпень; у Деражні – вересень; у Ярмолинцях – жовтень) (1942).

60 з часу заснування Білогірської ЦРБ (1952);

з часу відкриття у Проскурові нового залізничного вокзалу (1952).

55 з часу заснування Хмельницького кооперативного технікуму, нині кооперативний торговельно-економічний інститут (1957);

років тому було введено в дію Городоцький молококонсервний комбінат, нині товариство з обмеженою відповідальністю (ТОВ) “Городокконсервмолоко”.

- 15** з часу заснування музею Комітету поріднених міст та міжнародних зв’язків. Діє у Народному домі “Просвіти”.

Січень

січень 80 років з часу виходу першого номера газети “Сільські новини”, органу Віньковецької районної ради та райдержадміністрації (1932).

- 1*** 150 років з часу виходу першого номера часопису “Подольские епархиальные ведомости” (1862);

90 років з дня народження Григорія Сергійовича Чесака (1922-1987) – Героя Радянського Союзу, визволителя Волочиська;

85 років з дня народження Веніаміна Володимировича Кушніра (1927-1992) – художника станкового живопису та монументально-декоративного мистецтва. Народився у м. Дунаївці;

75 років з дня народження Владислава Володимировича Дацюка – українського юриста, дійсного державного радника юстиції, генерального прокурора України (1993-1995 рр.). Народився в с. Добрин Ізяславського району;

65 років з дня народження Віталія Івановича Паламарчука – вченого-медика, заслуженого лікаря України, кандидата медичних наук, головного терапевта Хмельницької області;

60 років з дня народження Володимира Андрійовича Дмитрика – поета, прозаїка, члена Національної спілки журналістів України, упорядника та редактора багатьох літературних альманахів та антологій Хмельниччини. Народився у с. Тернавка Ізяславського району. *(Довідку див. «Календар знаменних і пам'ятних дат Хмельниччини на 2007 рік»).*

2 20 років з часу заснування у Кам'янці-Подільському другої в Україні і першої на Поділлі дитячої хорової школи. Ініціатор створення і перший директор закладу – Іван Михайлович Нетеча.

3 65 років з дня народження Миколи Васильовича Хоружого – поета, члена Хмельницької міської літературної спілки “Поділля”, рекордсмена Хмельницької області з стрибків у висоту, факелоносця естафети Олімпійського вогню 1980 р.;

65 років з дня народження Володимира Михайловича Гоняка – фахівця в галузі фізичної культури і спорту, заслуженого тренера України, почесного громадянина м. Старокостянтинів. Народився у с. Драчі Старокостянтинівського району.

55 років з дня народження Галини Йосипівни Фурманчук – організатора культурного і мистецького життя краю, заслуженого працівника культури України, лауреата обласної премії ім. П. Бучинського. Народилася в с. Пашуки Славутського району.

4 175 років з дня народження Павла Гнатовича Житецького (1837-1911) – літературознавця, член-кореспондента Петербурзької АН. Протягом 1864-1867 років викладав російську мову та літературу у Кам'янець-Подільській чоловічій гімназії.

5* 60 років з дня народження Неллі Миколаївни Павлової – графіка, живописця, члена Національної спілки художників України. Мешкає у Хмельницькому.

- 8** 75 років з дня народження Галини Денисівни Гуменюк – вченого-зоотехніка, доктора сільськогосподарських наук, професора, лауреата Державної премії УРСР в галузі науки і техніки. Народилася у с. Степанівка Чемеровецького району;
- 60 років з дня народження Валентини Василівни Стадник – вченого-економіста, доктора економічних наук, професора Хмельницького національного університету.
- 10** 70 років з дня народження Миколи Антоновича Мачківського – письменника, члена обласної організації Національної спілки письменників України, лауреата Міжнародної літературної премії ім. І. Кошелівця, обласних премій ім. М. Годованця та ім. В. Булаєнка. Народився у с. Хоросток Славутського району. *(Довідку див. «Календар знаменних і пам'ятних дат Хмельниччини на 2007 рік»)*.
- 13** 65 років з дня народження Едуарда Євстафійовича Кульчицького – управлінця, педагога, заслуженого працівника освіти України, заслуженого діяча науки і техніки України. У 2002-2006 рр. – голова Кам'янець-Подільської райради. Народився у с. Кульчіївці Кам'янець-Подільського району.
- 14** 130 років з дня народження Івана Івановича Огієнка (митрополита Іларіона, 1882-1972) – відомого українського вченого-мовознавця, літературознавця, публіциста, педагога, політичного і церковного діяча, першого ректора Кам'янець-Подільського державного українського університету;
- 110 років з дня народження Василя Петровича Минка (1902–1989) – прозаїка, драматурга. Протягом 1933-1934 років мешкав і працював у Новій Ушиці;
- * 115 років з дня народження Івана Юліановича Кулика (1897-1937) – українського поета, журналіста, громадського діяча. Протягом 1921–1922 років працював редактором газети “Червона правда” у Кам'янці-Подільському;

20 років з часу освячення та першого богослужіння у новозбудованому Свято-Покровському кафедральному соборі, м. Хмельницький.

- 15** 80 років з часу виходу першого номера газети “За соціалістичну перебудову”, нині “Вісник Деражнянщини”, органу Деражнянської районної ради та райдержадміністрації (1932);

65 років з дня народження Миколи Михайловича Суховерхого – письменника. Народився у с. Писарівка Волочиського району.

- 16** 75 років з дня народження Леоніда Васильовича Кравчука – вченого в галузі механіки твердого тіла, доктора технічних наук, професора, лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки. Народився у м. Красилів;

60 років з дня народження Анатолія Яковича Ротмана – фахівця в галузі геології, доктора геолого-мінералогічних наук, професора, академіка Російської академії природничих наук. Народився у с. Велика Клітна Красилівського району.

- 17** 70 років з дня народження Романа Дмитровича Горака – письменника. У 70-х роках працював викладачем хімії Хмельницького вищого артилерійського командного училища, нині Національна академія державної прикордонної служби України ім. Богдана Хмельницького.

- 19*** 95 років з дня народження Євгена Олександровича Ківільші (1917-1982) – медика-хірурга, заслуженого лікаря України, одного з організаторів ЛОР-служби на Поділлі, учасника Нюрнберзького процесу. З 1946 р. жив і працював у Кам’янці-Подільському.

- 21** 115 років з дня народження Євгена Йосиповича Михальського (1897-1937) – поета-перекладача. Народився у Летичеві.
- 22** 110 років з дня народження Сіми Мирона (1902–1999) – єврейського живописця і графіка. Народився у м. Проскурів;
- 90 років з дня народження Віталія Федоровича Захарова – генерал-лейтенанта міліції, заслуженого діяча науки і техніки України, кандидата юридичних наук. Народився у с. Западинці Красилівського району.
- 24*** 70 років з дня народження Ольги Захарівни Лихогляд – поетеси, члена Хмельницької міської літературної спілки “Поділля”, голови об’єднання жінок-літераторів “Лесина пісня”.
- 28** 75 років з дня народження Броніслава Францовича Жухевича – поета, члена Хмельницької літературної спілки “Поділля”. Народився у с. Немиринці Городецького району; *(Довідку див. «Календар знаменних і пам’ятних дат Хмельниччини на 2007 рік»)*.
- 70 років з дня народження Василя Степановича Горбатюка – генерал-полковника, колишнього заступника голови Служби безпеки України. Народився у с. Митинці Красилівського району;
- 70 років з дня народження Віталія Васильовича Яремчука – фахівця в галузі фізичної культури і спорту, педагога, заслуженого тренера СРСР, заслуженого тренера УРСР, заслуженого працівника фізичної культури, доцента Хмельницького національного університету.
- 31** 90 років з часу смерті Костя Григоровича Солухи (1861-1922) – лікаря, гуманіста, громадського діяча, першого голови подільської “Просвіти”.

Лютий

- 1 60 років з дня народження Івана Ярославовича Рожка – режисера-постановника Хмельницької обласної філармонії, заслуженого діяча мистецтв України, лауреата обласних премій ім. Т.Г. Шевченка, ім. Я. Гальчевського та “Корчагінець”, міської премії ім. Б. Хмельницького. *(Довідку див. «Календар знаменних і пам'ятних дат Хмельниччини на 2002 рік»).*
- 2 115 років з дня народження Євгена Филімоновича Маланюка (1897-1968) – українського поета, критика, публіциста, який у роки громадянської війни перебував на Поділлі;

60 років з дня народження Юрія Івановича Кузнєцова – власного кореспондента Національної радіокомпанії України, заслуженого журналіста України. З 1991 року мешкає у Хмельницькому.
- 5 110 років з дня народження Миколи Антоновича Чирського (1902-1942) – поета, драматурга, театрального діяча. Народився у м. Кам'янець-Подільський; *(Довідку див. «Календар знаменних і пам'ятних дат Хмельниччини на 2002 рік»).*

75 років з дня народження Никанора Миколайовича Дубицького – гумориста, члена Національної спілки письменників України. Народився у с. Ніверка Кам'янець-Подільського району;

60 років з дня народження Івана Тимофійовича Пустового – композитора, лауреата обласної премії ім. Т. Шевченка. Народився у с. Тополівка Вінківського району.
- 7 90 років з дня народження Василя Олександровича Жабенка (1922-2011) – фахівця в галузі фізичної культури і спорту, педагога, першого в області заслуженого тренера УРСР з легкої атлетики. У 1954-1982 рр. – завідувач кафедри легкої атлетики і спортивних ігор Кам'янець-Подільського державного педагогічного інституту.

10 90 років з дня народження Петра Яковича Конопелька – доктора ветеринарних наук, професора. Народився у с. Гнатки Старокостянтинівського району;

75 років з дня народження Анатолія Федоровича Бобра – генетика-селекціонера, доктора біологічних наук, професора. Народився у с. Вовкотруби Смотрицького району Кам'янець-Подільської області, нині с. Діброва Чемеровецького району.

11 105 років з дня народження Наполеона Орди (1807-1883) – художника, піаніста, композитора, автора майже 70 малюнків маєтків Поділля.

12 160 років з дня народження Петра Миколайовича Бучинського (1852-1927) – біолога, доктора зоології, професора. Народився у с. Довжок Кам'янець-Подільського району;

95 років з дня народження Василя Йосиповича Левицького (1917-1943) – Героя Радянського Союзу. Народився у с. Ожарівка Старосинявського району;

80 років з дня народження Никифора Миколайовича Шунди – вченого, педагога, доктора фізико-математичних наук, професора, ректора Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського (1976-2003 рр.). Народився у с. Ординці Теофіпольського району;

75 років з дня смерті Тадея Денисовича Ганицького (1844-1937) – українського скрипаля, педагога, композитора. У 1903 році у Кам'янці-Подільському відкрив музичну школу, створив симфонічний оркестр.

16 70 років з дня народження Едуарда Рудольфовича Ермантраута – вченого, агронома, доктора сільськогосподарських наук. Працював у Кам'янець-Подільському сільськогосподарському інституті (1969-1995).

- 17*** 135 років з дня народження Всеволода Андрійовича Чаговця (1877-1950) – українського театрознавця, журналіста. Народився у м. Старокостянтинів.
- 18** 50 років з дня народження Олега Юрійовича Жарія – фахівця в галузі механіки, доктора фізико-математичних наук, професора. Народився у м. Кам’янець-Подільський.
- 20** 80 років з дня народження Івана Івановича Назаренка (1932-2007) – вченого з питань ґрунтознавства, доктора сільськогосподарських наук, професора. З 1984 року працював у Кам’янець-Подільському сільськогосподарському інституті, нині Подільська державна аграрно-технічна академія.
- 23** 65 років з дня народження Віталія Феодосійовича Бардаченка – фахівця у галузі електронно-обчислювальних систем автоматики та зв’язку, доктора технічних наук, професора. Народився у м. Проскурів.
- 24** 95 років з дня народження Тетяни Нилівни Яблонської (1917-2005) – живописця, Героя України, народного художника СРСР, дійсного члена АМ СРСР, професора, лауреата Державних премій СРСР (1950, 1951, 1979), лауреата Державної премії України ім. Т.Г. Шевченка (1998). Творчо пов’язана з Хмельниччиною. В 1949 році у с. Летава Чемеровецького району написала відому картину “Хліб”.
- 25** 75 років з дня народження Володимира Івановича Блюсюка – архітектора, члена Спілки архітекторів України, автора багатьох архітектурних форм, пам’ятників, храмів, культурних комплексів. Народився у с. Святець Теофіпольського району;
- 35 років з часу заснування Хмельницької обласної бібліотеки для юнацтва (1977). *(Довідку див. «Календар знаменних і пам’ятних дат Хмельниччини на 2007 рік»).*

- 27** 225 років з дня народження Устима Яковича Кармалюка (1787-1835) – керівника боротьби селян Поділля проти кріпацтва у I половині XIX століття. Похований у Летичеві.

Березень

- березень** 100 років з дня народження Карпа Сафоновича Божевського (1912-1944) – командира партизанського загону Ляховецького і Теофіпольського районів. Народився в с. В'язовець, нині Білогірського району;
- * 90 років з часу виходу в світ літературного журналу “Буяння” у Кам’янці-Подільському. У ньому публікувались М. Драй-Хмара, І. Кулик, І. Дніпровський, М. Грінченко;
- 65 років тому розпочато будівництво газопроводу Дашава–Київ на території Хмельниччини (1947);
- 20 років з часу створення Хмельницької митниці.
- 5** 185 років з дня народження Леоніда Івановича Глібова (1827-1893) – українського поета-байкаря. Протягом 1855-1858 років працював учителем у Чорному Острові нині Хмельницького району. *(Довідку див. «Календар знаменних і пам’ятних дат Хмельниччини на 2007 рік»).*
- 6** 65 років з дня народження Анатолія Михайловича Намистюка (1947-2004) – художника, члена Національної спілки художників України, визнаного майстра малої дерев’яної пластики. Народився у с. Чапля Летичівського району.
- 7** 90 років з часу утворення Кам’янець-Подільського району (1922).
- 11** 70 років з дня народження Дмитра Івановича Мартинюка (1942-1996) – доктора фізико-математичних наук, професора, лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки. Народився у с. Іванківці Дунаєвського району.

12 105 років з дня народження Леоніда Антоновича Коваленка (1907-1985) – історика, поділлєзнавця, доктора історичних наук, професора, одного з організаторів Хмельницького обласного історико-краєзнавчого товариства. Протягом 1962-1984 років очолював кафедру загальної історії Кам'янець-Подільського державного педагогічного інституту.

13 125 років з дня народження Валер'яна Петровича Захаржевського (1887-1977) – хірурга і письменника. Народився у м. Кам'янець-Подільський;

70 років з дня народження Михайла Антоновича Павловського (1942-2004 рр.) – відомого вченого і політика, доктора технічних наук, доктора економічних наук, заслуженого діяча науки і техніки України, академіка Академії технологічних наук України, тричі лауреата Державних премій, депутата Верховної Ради II, III та IV скликань. Народився у с. Ружична, нині у складі м. Хмельницький.

14 80 років з дня народження Андрія Устимовича Лаврика (1932-2006) – доктора медичних наук, академіка. Народився у с. Кузьмин Красилівського району.

16 95 років з дня народження Віктора Івановича Тищенка (1917-1987) – літературознавця, фольклориста, доктора філологічних наук, професора Кам'янець-Подільського державного педагогічного інституту;

75 років з дня народження Володимира Івановича Сохи – краєзнавця, природознавця Поділля. Народився у Сатанові нині Городецького району;

70 років з дня народження Валерія Михайловича Трипачука – письменника, публіциста, редактора. Дитячі і юнацькі роки пройшли у Проскурові – Хмельницькому.

- 17** 125 років з часу смерті Михайла Адамовича Завадського (1828-1887) – відомого українського і польського композитора, педагога, піаніста. Народився у с. Михалківці нині Ярмолинецького району.
- 18** 65 років з дня народження Адама Васильовича Чикала – військовика, генерал-полковника, депутата Верховної Ради України II, III та IV скликань. Народився у с. Кремінна Городоцького району.
- 21** 105 років з дня народження Володимира Павловича Беляєва (1907-1990; *за словами В. Беляєва дата народження – 1909 р.*) – письменника, сценариста, лауреата Державної премії України ім. Т. Шевченка. Народився у м. Кам'янець-Подільський.
- 23** 80 років з дня народження Станіслава Тимофійовича Дзюбака (1932-1996) – мікробіолога, доктора медичних наук, професора. Народився у с. Западінці, нині Городоцького району.
- 24** 100 років з дня народження Артема Григоровича Горного (1912-1986) – військового правознавця, генерала-полковника юстиції, головного військового прокурора (1957-1986). Народився у с. Лезнево, нині у складі Хмельницького.
- 25** 75 років з дня народження Володимира Євгеновича Дідуха – українського співака, народного артиста України, лауреата Державної премії УРСР ім. Т.Г. Шевченка. Народився у с. Іванківці Хмельницького району.
- 29** 95 років з дня народження Андрія Михайловича Патрус-Карпатського (1917-1980) – українського письменника. До 40-х років мешкав і працював у Кам'янці-Подільському. Бував у Хмельницькому, Летичеві, Пишках Старосинявського району.

- 31** 70 років з дня народження Октавіана Михайловича Коханка (1942-2009) – педагога, організатора профтехосвіти на Поділлі, заслуженого працівника освіти України. Народився у с. Ріпинці Кам'янець-Подільського району.

Квітень

- 7** 130 років з дня народження Дмитра Івановича Дорошенка (1882-1951) – українського історика, професора. У 1919 році працював у Кам'янець-Подільському державному українському університеті.
- 8** 70 років з дня народження Володимира Івановича Кропивницького – композитора, музикознавця. Народився у с. Крачки Хмельницького району.
- 18** 135 років з дня народження Всеволода Олександровича Козловського (1877-?) – бібліотекознавця, публіциста, громадського і державного діяча. Народився у с. Куманів, нині Городоцького району.
- 24** 60 років з дня народження Віталія Петровича Мацька – вченого-літературознавця, доктора філологічних наук, члена Національної спілки письменників України, лауреата обласних премій ім. Т. Шевченка, М. Годованця та ім. Г. Костюка. *(Довідку див. «Календар знаменних і пам'ятних дат Хмельниччини на 2007 рік»).*
- 25** 105 років з дня народження Миколи Петровича Трублаїні (1907-1941) – українського письменника. У 20-х роках мешкав у с. Черепівка Хмельницького району;
- *** 100 років з дня народження Ісаака Йосиповича Тартаковського (1912-2002) – графіка, народного художника України. Народився у Волочиську.

- 27** 65 років з дня смерті Сави Захаровича Божка (1901-1947) – письменника-прозаїка. Входив до літературної організації “Плуг”. У 1924 році працював редактором окружної газети “Червоний кордон”.
- 28** 90 років з дня народження Олександра Івановича Смотрича (справжнє прізвище Флоринський – Флорук) – письменника української діаспори. Народився у м. Кам’янець-Подільський. Мешкає у Торонто (Канада). *(Довідку див. «Календар знаменних і пам’ятних дат Хмельниччини на 2002 рік»)*.
- 30** 105 років з дня народження Володимира Миколайовича Симашкевича – художника, майстра станкового живопису. Народився у с. Теліженці Старосинявського району;
- 100 років з дня народження Макара Олександровича Кирилюка (1912-1988) – Героя Соціалістичної праці, голови колгоспу “Комінтерн” с. Новосілка Деражнянського району.

Травень

- травень* 105 років з дня народження Микити Карповича Печенюка (1907-1945) – Героя Радянського Союзу. Народився у с. Розсохувата Летичівського району;
- 20 років з часу заснування Хмельницького приватного інституту бізнесу, нині Хмельницький економічний університет (1992).
- 1** 90 років з дня народження Миколи Вікторовича Ніколайчука (1922-1996) – заслуженого артиста України, соліста державного ансамблю пісні і танцю “Козаки Поділля” Хмельницької обласної філармонії.
- 4*** 75 років з дня народження Бориса Прокоповича Шаталука – хірурга вищої категорії, заслуженого лікаря України, кандидата медичних наук. Протягом 1979-2001 років працював головним лікарем Хмельницької обласної клінічної лікарні. Народився у м. Проскурів;

65 років з дня народження Юрія Івановича Блажевича – історика, президента клубу “Краєзнавець” при Хмельницькій обласній універсальній науковій бібліотеці ім. М. Островського, організатора 15 наукових конференцій з питань краєзнавства. Народився у с. Баглайки Красилівського району;

55 років тому було розпочато будівництво Хмельницького заводу трансформаторних підстанцій, нині відкрите акціонерне товариство (ВАТ) “Укрелектроапарат”.

5 130 років з дня народження Леоніда Тимофійовича Білецького (1882-1955) – літературознавця, професора, доктора філологічних наук. У 1918-1920 рр. працював у Кам’янець-Подільському державному українському університеті.

7 160 років з дня народження Владислава Лещинського (1852-1916) – художника-живописця, графіка, літератора. Народився у Чорному острові, нині Хмельницького району.

9 95 років з дня народження Івана Йосиповича Сочивця (1917-2004) – прозаїка. З 1936 року мешкав і працював на Хмельниччині.

10 90 років з дня народження Івана Івановича Лотоцького – кандидата економічних наук, доцента Кам’янець-Подільської аграрно-технічної академії, краєзнавця. Народився у с. Покутинці Віньковецького району (*Довідку див. «Календар знаменних і пам’ятних дат Хмельниччини на 2007 рік»*);

85 років з дня народження Володимира Степановича Леся (1927-2007) – художника-живописця, лауреата обласних премій ім. Т. Шевченка, ім. В. Розвадовського, міської премії ім. Б. Хмельницького. Народився у с. Андрійківці Хмельницької району.

- 14** 120 років з дня народження Володимира Костянтиновича Сокирка (1892-1983) – українського актора, народного артиста УРСР. Народився у с. Білгородка Ізяславського району;
- 65 років з дня народження Миколи Петровича Мельника – композитора, хормейстера, педагога, заслуженого працівника культури України, лауреата обласної премії ім. Т. Шевченка. Народився у с. Врублівці Кам'янець-Подільського району;
- * 50 років з дня народження Надії Анатоліївни Борецької – майстра декоративно-ужиткового мистецтва, члена Національної спілки художників України, члена Європейської текстильної мережі, лауреата міської премії ім. Б. Хмельницького. Народилася у м. Хмельницький.
- 15** 175 років тому відбулося освячення нового кам'яного собору Різдва Пресвятої Богородиці у Проскуріві (1837);
- 90 років з дня народження Миколи Арсентійовича Стецюка – Героя Радянського Союзу. Народився у Летичеві.
- 18** 225 років з дня народження Костянтина Миколайовича Батюшкова (1787-1855) – російського поета. Протягом 1815-1816 рр. перебував на військовій службі у Кам'янці-Подільському;
- 55 років тому був запалений факел першого обласного фестивалю молоді Хмельниччини (1957).
- 21** 85 років з дня народження Івана Степановича Манащука – доктора військових наук, професора Київської військової академії. Народився у с. Святець Теофіпольського району;
- 60 років з дня народження Олександра Миколайовича Яковчука – українського композитора, члена Спілки композиторів України. Народився у с. Черче Чемеровецького району.

- 24** 60 років з дня народження Миколи Івановича Бялика – фахівця в галузі сільського господарства, Героя України, голови правління ВАТ “Рад сад”, що на Миколаївщині. Народився у с. Осламово Віньковецького району.
- 26** 60 років з дня народження Валерія Григоровича Брицького – управління, директора музею Миколи Островського (1979-1992), керуючого справами виконавчого комітету обласної ради. Народився у м. Хмельницький.
- 29** 140 років з дня народження Антона Людвіговича Смідовича (1872-1916) – талановитого санітарного лікаря, громадського діяча. Народився у м. Кам’янець-Подільський;
- 110 років з дня народження Юхима Семеновича Гаврилюка (1902-1972) – художника по фарфору. Народився у с. Нігин Кам’янець-Подільського району.

Червень

- червень* 310 років з початку національно-визвольного селянсько-козацького повстання на Поділлі під проводом Семена Палія (1702);
- 200 років тому було засноване Українське козацьке військо із селян Київської та Подільської губерній (1812).
- 1** 90 років з дня народження Юхима Онуфрійовича Пархомчука (1912-1944) – Героя Радянського Союзу. Народився у с. Червона Дубина Теофіпольського району;
- 65 років з дня народження Володимира Івановича Андрейцева – українського правознавця, доктора юридичних наук, професора, академіка Академії природничих наук. Народився у с. Велика Слобідка Кам’янець-Подільського району;

- 65 років з дня народження Василя Петровича Струманського (1947-2001) – доктора педагогічних наук, професора Кам'янець-Подільського державного педагогічного університету, краєзнавця Поділля. Народився у с. Чабанівка Кам'янець-Подільського району.
- 6*** 70 років з дня народження Анатолія Григоровича Потапова (1942-2007) – композитора, педагога, лауреата обласної премії ім. В. Заремби. Творчо пов'язаний з Хмельницьким музичним училищем ім. В. Заремби.
- 7** 110 років з дня народження Миколи Архиповича Прокоп'юка (1902-1975) – Героя Радянського Союзу. Народився у с. Самчики Старокостянтинівського району.
- 8** 80 років з дня народження Петра Павловича Широкого (1932-2004) – заслуженого працівника культури, лауреата обласної премії ім. К. Широцького, організатора і керівника першого в області фольклорно-етнографічного ансамблю “Кудрявчик” при Ярмолинецькому РБК, якому було присвоєно звання “народний аматорський”. Народився у с. Боднарівка Ярмолинецького району.
- 10** 120 років з дня народження Олексія Івановича Барановича (1892-1961) – відомого українського історика-славіста, доктора історичних наук, автора багатьох історичних праць з історії південної Волині. Народився у Старокостянтинові.
- 12** 125 років з дня народження Володимира Миколайовича Гагенмейстера (1887-1938) – художника-графіка, мистецтвознавця. Народився у Виборзі (Росія). Протягом 1916-1933 років працював директором Кам'янець-Подільської художньо-промислової школи. *(Довідку див. «Календар знаменних і пам'ятних дат Хмельниччини на 2007 рік»).*

- 13** 70 років з дня народження Анатолія Миколайовича Калитки – живописця, члена Національної спілки художників України. Народився у с. Оринин Кам’янець-Подільського району.
- 15** 90 років з дня народження Олександра Давидовича Головатюка – Героя Радянського Союзу. Народився у с. Красноставці Чемеровецького району;
- * 75 років з дня народження Володимира Олександровича Соботовича (1937-1973) – перекладача, прозаїка. Народився у с. Чорна Старокостянтинівського району.
- 16** 80 років з часу смерті Модеста Пилиповича Левицького (1866-1932) – прозаїка, публіциста. Народився у с. Вихилівка Ярмолинського району;
- 75 років з дня народження Бориса Лукича Шнайдера – художника тканин і килимів. Народився у с. Самчики Старокостянтинівського району.
- 18** 120 років з дня народження Дмитра Гермогеновича Віленського (1892-1960) – ґрунтознавця, геоботаніка, флориста, доктора геологомінеральних наук, професора, члена-кореспондента Чехословацької АН. Народився у м. Шепетівка;
- 115 років з дня народження Івана Вараниці (1897-1974) – політичного діяча і публіциста. З 1948 року жив у Канаді, головний директор часопису “Гомін України”. Народився у с. Кузьмин Городоцького району.
- 19** 60 років з дня народження Василя Івановича Овчарука – вченого-аграрія, доктора сільськогосподарських наук, професора, академіка АН ВШ України. Народився у с. Шустівці Кам’янець-Подільського району.

- 20** 105 років з дня народження Михайла Борисовича Гіліса – вченого-агронома, доктора сільськогосподарських наук, професора. Народився у с. Вербка-Мурована Ярмолинецького району;
- 65 років з дня народження Леонтія Федоровича Горового – біолога, доктора біологічних наук. Народився у с. Черепівка, нині Хмельницького району.
- 21** 105 років з дня народження Євгена Олександровича Монастирського (1907-1991) – українського правознавця, кандидата юридичних наук. Народився у с. Нестерівці Дунаєвецького району.
- 22** 75 років з дня народження Петра Францовича Вербового – фахівця в галузі електромеханіки, доктора технічних наук. Народився у с. Голосків, нині Кам’янець-Подільського району.
- 23** 65 років з дня народження Володимира Івановича Ножки (1947-2004) – заслуженого працівника культури України, лауреата обласної премії ім. К. Широцького, художнього керівника народного аматорського фольклорно-етнографічного колективу “Дзвіночок” с. Пашківці Старокостянтинівського району. Народився у м. Старокостянтинів.
- 24*** 95 років з дня народження Павла Даниловича Цибульського (1917-1984) – українського письменника, журналіста, члена Спілки письменників України. Народився у м. Кам’янець-Подільський.
- 26** 85 років з дня народження Нінелі Леонідівни Гаркуші – художника монументально-декоративної скульптури, мистецтвознавця. Народилася у м. Кам’янець-Подільський.

29 130 років з дня народження Каленика Степановича Коваля (1882-196?) – керівника Святецького повстанського загону в 1918-1921 рр.; комісара Кременецького повіту УНР. З 1925 року жив у Парижі. Народився у с. Святець, нині Теофіпольського району.

30 105 років з дня народження Романа Йосиповича Шухевича (псевдоніми Тарас Чупринка, Дзвін, Тур та ін., 1907-1950) – українського політичного і військового діяча, головнокомандуючого Української повстанської армії. Прах похований біля с. Гуків на Чемеровеччині; *(Довідку див. «Календар знаменних і пам'ятних дат Хмельниччини на 2007 рік»)*.

90 років з дня народження Василя Филімоновича Яцькова (1922–1986) – українського поета. Народився у с. Водички Хмельницького району.

Липень

липень 55 років тому дала струм Тарнорудська ГЕС, споруджена на р. Збруч у Волочиському районі (1957).

2 65 років з часу смерті Миколи Григоровича Чеботарьова (1894-1947) – математика, члена-кореспондента Академії наук СРСР, лауреата Державної премії СРСР. Народився у м. Кам'янець-Подільський.

3 130 років з дня народження Анатолія Максимовича Богдановича (псевдонім Сокольський А.М., 1882-1914) – прозаїка. Народився у с. Сокіл Кам'янець-Подільського району.

4 80 років з дня народження Миколи Федоровича Котляра – вченого-історика, нумізмата, джерелознавця, доктора історичних наук, члена-кореспондента НАН України, лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки. Народився у м. Кам'янець-Подільський.

- 5** 125 років з дня народження Пилипа Васильовича Клименка (1887-1955) – українського історика, археолога, етнографа, професора, члена Подільського історико-археологічного товариства. Протягом 1919-1920 рр. працював у Кам'янець-Подільському державному українському університеті.
- 6** 55 років з дня народження Леоніда Андрійовича Гураля – управління, інженера-будівельника, заступника голови обласної державної адміністрації.
- 8** 90 років з дня народження Петра Васильовича Литвинова (1922-1944) – Героя Радянського Союзу. Загинув при обороні переправи через р. Бужок. Похований у с. Аркадіївці Хмельницького району.
- 10** 100 років з дня народження Юрія Михайловича Тарасова – доктора історичних наук, професора Кам'янець-Подільського педагогічного інституту.
- 11** 90 років з дня народження Олександра Федоровича Майка – художника станкової, монументальної та декоративної скульптури. Народився у с. Нове Поріччя Городоцького району;
- 65 років з дня народження Василя Петровича Осадчого – управління, кандидата технічних наук, академіка Української технологічної академії, заступника голови обласної ради. Народився у с. Шибена Теофіпольського району.
- 14** 90 років з часу виходу першого номера газети “Ленінським шляхом”, нині “Наддністрянська правда”, органу Новоушицької районної ради та райдержадміністрації (1922);
- 65 років з дня народження Петра Івановича Шевчука – українського юриста, судового діяча, заступника голови Верховного Суду України (1993-2004). Народився у с. Рижулинці Хмельницького району.

- 20** 140 років з дня смерті Володимира Феодосійовича Раєвського (1795-1872) – російського поета, публіциста, декабриста. У 1816 році перебував на військовій службі у Кам'янці-Подільському, за деякими твердженнями брав участь у створенні нелегальної організації декабристів “Залізни персні”;
- 100 років з дня народження Романа Васильовича Бершеди (1912-1979) – українського правознавця, доктора юридичних наук, професора. Народився у м. Славута;
- * 60 років з дня народження Василя Андрійовича Петринюка – відомого аграрія, Героя України, доктора економічних наук, голови ТОВ “Старт”, що на Теофіпольщині.
- 21** 110 років з дня народження Василя Яковича Івчука (1912-1938) – педагога, Героя України. Під час голодомору 1933 р. врятував від голодної смерті більше 200 дітей с. Дударівка Київської області. Народився у с. Яблунівка, нині Славутського району.
- 22** 125 років з дня народження Василя Мартиновича Шопінського (справжнє прізвище Жоночин, 1887-1967) – українського письменника, діяча українських прогресивних організацій у США. Народився у с. Терешівці Хмельницького району. *(Довідку див. «Календар знаменних і пам'ятних дат Хмельниччини на 2002 рік»).*
- 28** 200 років з дня народження Юзефа Ігнаци Крашевського (1812-1887) – польського письменника, журналіста, громадського діяча, життя якого пов'язане із селами Киселі та Губин Старокостянтинівського району. *(Довідку див. «Календар знаменних і пам'ятних дат Хмельниччини на 2007 рік»).*

Серпень

- 2** 115 років з дня народження Семена Макаровича Сумного (псевдонім Угрюмов, 1897-1960) – українського письменника. Народився у Летичеві;

70 років з часу смерті (1942) Федора Михайловича Михайлова – Героя Радянського Союзу, лікаря, організатора і керівника Славутського міжрайонного антифашистського підпілля.

3 105 років з дня народження Тихона Антоновича Коцюбинського (1907-1972) – Героя Радянського Союзу. Народився у с. Щедрів, нині смт Летичів.

8 120 років з дня народження Костя Тимофійовича Туркала (1892–1979) – мовознавця, публіциста, громадського діяча. Народився у с. Немиринці Городоцького району. *(Довідку див. «Календар знаменних і пам'ятних дат Хмельниччини на 2002 рік»);*

* 85 років з дня народження Святослава Миколайовича Федорова (1927-2000) – хірурга-офтальмолога, доктора медичних наук, професора, члена-кореспондента Академії медичних наук СРСР. Народився у м. Проскурів.

10 80 років з дня народження Івана Григоровича Дацуна – доктора медичних наук, академіка, заслуженого лікаря України. Народився у с. Соколівка Ярмолинецького району;

65 років з дня народження В'ячеслава Володимировича Дубицького – кандидата економічних наук, заслуженого працівника сільського господарства. У 1998-2002 рр. – голова Кам'янець-Подільської райдержадміністрації. Народився у с. Вербка Кам'янець-Подільського району.

12 110 років з дня народження Олеся Васильовича Донченка (1902-1954) – українського письменника. У 1923-1926 рр. перебував на військовій службі у Проскурові. Тут написав вірші, які згодом увійшли до поетичної збірки “Червона писанка”;

70 років з часу смерті Миколи Григоровича Бурачека (1876-1942) – українського художника-пейзажиста, заслуженого діяча мистецтв України. Народився у Летичеві;

- 60 років з часу смерті Переца Давидовича Маркіша (1895-1952) – єврейського поета. У 1948 році був незаконно репресований. Реабілітований посмертно. Народився у Полонному.
- 14** 65 років з дня народження Миколи Адамовича Ластовецького – заслуженого діяча мистецтв України, члена Національної спілки театральних діячів України. Народився у Дунаївцях.
- 15** 140 років з дня народження Степана Онисимовича Сірополка (1872-1959) – вченого-педагога, публіциста, просвітянина, директора бібліотеки Кам'янець-Подільського державного українського університету (1919-1920 рр.);
- 105 років з дня народження Лаврентія Васильовича Тручака (1907-1944) – Героя Радянського Союзу. Народився у с. Нагоряни Кам'янець-Подільського району.
- 17** 70 років з дня народження Марії Іванівни Будзінської – поетеси, педагога, члена Хмельницької міської літературної спілки “Поділля”. Народилася у с. Чорна Чемеровецького району.
- 21** 50 років з дня народження Леоніда Леонідовича Шерстинюка – художника-іконописця, заслуженого художника України. Народився у м. Хмельницький;
- 20 років з часу виходу першого номера обласної газети “Хмельниччина” (1992).
- 22** 90 років з дня народження Григорія Климентійовича Атаманчука (1922-1994) – Героя Радянського Союзу. Народився у с. Тернова Дунаєвського району.
- 28** 340 років тому (1672) Кам'янець-Подільський зайняли турки. Володіли ним 27 років (до 1699);
- 75 років з дня народження Анатолія Васильовича Бочка – фахівця в галузі фізики твердого тіла, доктора технічних наук, професора. Народився у м. Шепетівка.

- 31** 75 років з дня народження Олени Вікторівни Демчук-Букатевиц – заслуженої артистки України. З 1968 року працювала у Хмельницькому обласному музично-драматичному театрі ім. Г.І. Петровського.

Вересень

вересень 605 років з часу першої згадки про с. Чорніводи Городоцького району (1407).

- 1*** 125 років з дня народження Степана Титовича Риндика (1887-1972) – письменника української діаспори. Народився у Дунаївцях. Мешкав у Чикаго (США), де і похований;

90 років з дня народження Миколи Никаноровича Магери (1922-2008) – українського письменника, члена Національної спілки письменників України, лауреата обласної премії ім. Т.Г. Шевченка, міської премії ім. Б. Хмельницького. Народився у Дунаївцях; *(Довідку див. «Календар знаменних і пам'ятних дат Хмельниччини на 2007 рік»)*.

- *** 65 років з дня народження Миколи Петровича Мозгового (1947-2010) – естрадного співака, автора-виконавця, народного артиста України. Народився у с. Сарнів Волочиського району;

60 років з дня народження В'ячеслава Георгійовича Гамова – фахівця в галузі фізкультури і спорту, заслуженого працівника фізичної культури і спорту України, заслуженого тренера України з легкої атлетики, заслуженого працівника освіти України. Народився у м. Славута.

- 3*** 160 років з дня народження Григорія Олександровича Мачтета (1852-1901) – російського письменника. Дитячі роки пройшли у Летичеві. Навчався та вчителював у м. Кам'янець-Подільський.

- 5** 65 років з дня народження Євгенії Євгенівни Богдан-Белової – музикознавця, журналіста, автора і ведучої музичних програм обласної телерадіокомпанії, члена Національної спілки журналістів України. Народилася у м. Кам'янець-Подільський;
- 65 років з дня народження Стефанії Едуардівни Баженової – українського археолога, краєзнавця, музеєзнавця, доктора історичних наук. Народилася у Городку.
- 7** 170 років з дня народження Созонта Михайловича Лобатинського (1842–1909) – краєзнавця, дослідника церковного життя на Поділлі, археолога, члена Подільського історико-археологічного товариства. Протягом 1869-1875 років викладав у Кам'янець-Подільській духовній семінарії;
- 50 років з часу смерті Годося Осьмачки (1895-1962) – видатного українського поета. На початку 30-х років учителював на Чемеровеччині, де й був незаконно репресований.
- 8** 70 років з дня народження Анатолія Миколайовича Чумакова – фахівця в галузі фізкультури і спорту, заслуженого тренера України, заслуженого працівника фізичної культури і спорту, наставника майже 100 майстрів спорту України. Народився у м. Хмельницький.
- 9** 100 років з дня народження Федора Юрійовича Маківчука (1912-1988) – українського письменника, сатирика і гумориста, члена Спілки письменників України, лауреата республіканської премії ім. Я. Галана. У 30-х роках працював кореспондентом газет у Старокостянтинові та Кам'янці-Подільському.
- 10** 65 років з дня народження Олександра Володимировича Руцького – військовика, Героя Радянського Союзу, громадського і політичного діяча Росії. Народився у м. Проскурів.

- 12** 105 років з дня народження Дмитра Васильовича Козака (1907-1943) – Героя Радянського Союзу. Народився у с. Данюки Хмельницького району.
- 14** 60 років з дня народження Миколи Васильовича Гнатюка – українського естрадного співака, народного артиста України. Народився у с. Шарлаївка, нині у складі с. Волиця Теофіпольського району.
- 18** 65 років з дня народження Валерія Степановича Степанкова – українського історика, краєзнавця Поділля, доктора історичних наук, професора, академіка Української академії історичних наук, лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки, обласної премії ім. Ю.Сіцинського. Народився у с. Слобідка-Рихтецька Кам'янець-Подільського району.
- 20** 75 років від дня смерті Софії Пилипівни Левицької (1874-1937) – відомої художниці, графіка, книжкового ілюстратора. Народилася у с. Вихилівка Ярмолинецького району. *(Довідку див. «Календар знаменних і пам'ятних дат Хмельниччини на 2007 рік»).*
- 21** 110 років з дня народження Георгія Миколайовича Гайдовського (1902-1962) – прозаїка, драматурга. Народився у с. Чорний Острів Хмельницького району;
- 90 років з дня народження Валентина Івановича Єлькіна (1922-1944) – Героя Радянського Союзу. У 1944 р. здійснив повітряний таран поблизу с. Проскурівка, нині Ярмолинецького району.
- 22** 140 років з дня смерті Володимира Івановича Даля (1801-1872) – російського та українського лексикографа, етнографа і письменника. У 1831 році перебував на військовій службі у Кам'янці-Подільському (військовий лікар). Згодом свої враження від нашого краю висвітлив у повісті “Подільська”;

* 75 років з часу створення (1937) Хмельницької області (до 1954 року – Кам’янець-Подільська).

24 100 років з дня народження Тимоша Романовича Одудька (1912-1982) – українського поета. Народився у с. Хоровець Славутського району.

30 205 років з дня народження Михайла Якимовича Орловського (1807-1887) – історика, краєзнавця, етнографа, протоієрея. Народився у с. Кочубеїв нині Чемеровецького району (*Довідку див. «Календар знаменних і пам’ятних дат Хмельниччини на 2007 рік»*);

80 років з дня народження Арнольда Павловича Верхоли – педагога, доктора педагогічних наук, професора. Народився у м. Проскурів.

Жовтень

жовтень 50 років з часу заснування у Хмельницькому першого в місті вищого навчального закладу – загальнотехнічного факультету Львівського поліграфічного інституту ім. І. Федорова, який дав початок Хмельницькому національному університету (1962);

40 років з часу закінчення будівництва магістрального газопроводу Хмельницький – Кам’янець-Подільський (1972).

1 115 років з дня народження Валер’яна Львовича Поліщука (1897-1937) – поета, перекладача. Протягом 1918-1920 рр. навчався у Кам’янець-Подільському університеті. Редагував студентський журнал “Нова думка”. Був незаконно репресований.

2 115 років з дня народження Овсія Григоровича Лібермана (1897–?) – вченого-економіста, доктора економічних наук, професора. Народився у м. Славута.

- 4** 95 років з дня народження Петра Кіндратовича Кізюна (1917-1979) – Героя Радянського Союзу. Народився у Красилові.
- 5*** 210 років з дня народження Мауриція Гославського (1802-1834) – польського поета, співця Поділля. Народився у м. Фрампіль, нині с. Косогірка Ярмолинецького району;
- 125 років з дня народження Олекси Кіндратовича Приходька (1887-1977) – диригента, педагога, організатора національних хорів в Україні. Народився у с. Княжпіль Кам'янець-Подільського району.
- 7** 80 років з дня народження Євгена Михайловича Нейка (1932-2010) – доктора медичних наук, професора, академіка Академії медичних наук України, лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки, ректора Івано-Франківської медичної академії (1987-2010). Народився у с. Смотрич Дунаєвського району.
- 8** 80 років з дня народження Олени Василівни Бірюк – спортсменки (художня гімнастика), педагога, заслуженого майстра спорту СРСР, судді міжнародних категорій, 12-разової абсолютної чемпіонки України. Народилася у с. Мала Стружка Новоушицького району.
- 10** 75 років з дня народження Ярослава Миколайовича Кремінського – поета, члена Національної спілки письменників України. Народився у с. Маначин Волочиського району.
- 13** 110 років з дня народження Артема Максимовича Сороки (1902-1940) – Героя Радянського Союзу. Народився у с. Святець Теофіпольського району.
- 14** 70 років з дня народження Григорія Васильовича Бугріма – фахівця в галузі фізкультури і спорту, заслуженого тренера України з легкої атлетики, заслуженого працівника фізичної культури і спорту України. Народився у с. Лагодинці Красилівського району;

18 120 років з дня народження Костянтина Валентиновича Павленка (1892-1968) – спортсмена, тренера-викладача, рекордсмена освіти з важкої атлетики, активного спортивного діяча України та Хмельниччини. З повоєнних років пов'язаний з м. Кам'янець-Подільський;

100 років з дня народження Миколи Йосиповича Гавришка (1912-1976) – Героя Радянського Союзу. Народився у с. Давидківці Хмельницького району.

20 65 років з дня народження Івана Михайловича Нетечі (1947 р.н.) – фундатора і керівника Кам'янець-Подільського дитячого хору “Журавлик”, лауреата обласної премії ім. В. Заремби. Народився у с. Бедриківці Городоцького району.

24 110 років з дня смерті Владислава Івановича Заремби (1833-1902) – українського і польського композитора, педагога. Народився у м. Дунаївці.

25* 120 років з дня народження Володимира Михайловича Отроковського (1892-1918) – поета, літературознавця. Народився у с. Кудринці Кам'янець-Подільського району.

110 років з дня народження Григорія Олександровича Костюка (1902-2002) – українського літературознавця, академіка НАН України. Народився у с. Боришківці Кам'янець-Подільського району. З 1952 року мешкав у США (*Довідку див. «Календар знаменних і пам'ятних дат Хмельниччини на 2002 рік»*);

* 75 років з дня народження Наталії Омелянівни Кашук (1937-1991) – поетеси, літературного критика, перекладача. Дитячі та юнацькі роки пройшли у Кам'янці-Подільському.

27 65 років з дня народження Ніни Сергіївни Косаревої – майстра художньої обробки шкіри, заслуженого майстра народної творчості України, кавалера ордена “Княгині Ольги” III ступеня, лауреата обласної премії ім. В. Розвадовського. З 1987 року мешкає і працює у Хмельницькому. *(Довідку див. «Календар знаменних і пам'ятних дат Хмельниччини на 2007 рік»).*

28 110 років з дня народження Лук'яна Григоровича Ткачука (1902-1981) – відомого українського геолога, літолога, академіка АН України. Народився у с. Немиринці нині Старокостянтинівського району;

75 років з дня народження Володимира Яковича Бурбана – публіциста, перекладача, члена Національної спілки письменників України, заслуженого працівника культури України, лауреата літературно-мистецької премії ім. І. Нечуча-Левицького. Народився у с. Богданівка Волочиського району;

65 років з дня народження Сергія Олександровича Полторацького – заслуженого майстра спорту СРСР з важкої атлетики, чемпіона світу та Європи, 5-разового рекордсмена світу. Народився у м. Хмельницький.

30 75 років з дня народження Леоніда Ілліча Ганзюка (1937-2001) – фізико-хіміка, доктора технічних наук, професора Технологічного університету Поділля (1969-2001), нині Хмельницький національний університет;

65 років з дня смерті Освальда Фрідріховича Бургардта (псевдонім Юрій Клен, 1891-1947) – поета, перекладача, літературознавця. Народився у с. Сербинівка Старокостянтинівського району;

55 років з дня народження Наталії Миколаївни Поплавської – літературознавця, доктора філологічних наук, професора. Народилася у с. Романівка Чемеровецького району.

Листопад

1 90 років з дня народження Феодосія Борисовича Гриневича – фахівця у галузі електричних і магнітних вимірювань, доктора технічних наук, професора, академіка НАН України, лауреата Державної премії СРСР в галузі науки і техніки. Народився у с. Ріпна, нині Волочиського району;

70 років з дня народження Дмитра Івановича Боярчука – прозаїка, члена Національної спілки письменників України. Народився у с. Святець Теофіпольського району.

3 95 років з дня народження Григорія Федоровича Бушка (1917-2003) – фізика, доктора педагогічних наук, професора. Народився у м. Кам'янець-Подільський;

65 років з дня народження Людмили Олександрівни Мазур (1947-2000) – художника-графіка, майстра витинанки, лауреата обласних премій ім. Т. Шевченка та ім. В. Розвадовського. Мешкала у Хмельницькому (*Довідку див. «Календар знаменних і пам'ятних дат Хмельниччини на 2007 рік»*);

60 років з дня народження Олега Андрійовича Дзюби – естрадного і камерного співака, педагога, заслуженого артиста України, лауреата багатьох пісенних конкурсів. Народився у с. Старий Остропіль Старокостянтинівського району.

5 80 років з дня народження Івана Андрійовича Винограда (1932-2001) – лікаря-вірусолога, доктора медичних наук, професора. Народився у с. Ленківці Шепетівського району;

70 років з дня народження Михайла Петровича Люшні – самодіяльного композитора, педагога, члена Національної всеукраїнської музичної спілки, лауреата обласної премії ім. В. Заремби, голови об'єднання подільських композиторів. Народився у с. Вовковинці Деражнянського району.

- 7*** 70 років з дня народження Віктора Никаноровича Грабовського – поета, літературного критика, перекладача, заслуженого діяча мистецтв України, члена Національної спілки письменників України. Народився у с. Баговиця Кам'янець-Подільського району.
- 8*** 95 років з дня народження Леоніда Миколайовича Левицького (1917-1943) – українського поета-воїна, військового кореспондента. Дитинство і юність пройшли у селах Новоставці Теофіпольського району та Плужне Ізяславського району. Загинув у бою за визволення Житомирщини.
- 12** 20 років з часу відновлення роботи обласного товариства “Просвіта”.
- 14** 15 років тому вийшов перший номер обласної масової газети “Подільський кур’єр” (1997).
- 15** 85 років з дня народження Василя Порфирійовича Борода-того (1924-2002) – економіста, правознавця, доктора економічних наук, професора. Народився у с. Везденьки, нині Хмельницького району.
- 20** 90 років з дня народження Михайла Якимовича Брицина – мовознавця, доктора філологічних наук, професора. У 1950-1957 рр. працював у Кам'янець-Подільському державному педагогічному інституті.
- 21** 85 років з дня народження Михайла Омеляновича Андрійчука – художника-графіка, живописця, заслуженого художника України, лауреата обласних премій ім. Т. Шевченка та ім. В. Розвадовського. Мешкає у Хмельницькому (*Довідку див. «Календар знаменних і пам'ятних дат Хмельниччини на 2007 рік»*);

65 років з дня народження Михайла Антоновича Гуменицького (1947-1995) – поета, журналіста. З 1973 року мешкав на Хмельниччині, працював у редакціях газет області.

26 70 років з дня народження Олександра Олександровича Климчука – літературознавця, письменника, члена Національної спілки письменників та Національної спілки журналістів України. Працював редактором журналу “Україна”. Народився у с. Глядки Волочиського району.

27 85 років з дня народження Миколи Степановича Гаврилюка (1927-1998) – українського живописця, члена Спілки художників України. Народився у с. Михнів Ізяславського району.

Грудень

грудень 80 років з часу заснування Кам’янець-Подільського автоагрегатного заводу (1932);

25 років з часу відкриття у Хмельницькому дитячого кінотеатру “Планета” (1987);

25 років з часу заснування у Хмельницькому ПТУ № 25.

1 90 років з дня народження Леоніли Іванівни Міщенко – вченого-філолога, доктора філологічних наук, професора. Народилася у м. Славута.

4 105 років з дня народження Ксаверія Прушинського (1907-1950) – польського письменника і публіциста, дипломата. Народився у с. Волиця-Керекешина Старокостянтинівського району.

6* 90 років з дня народження Олександра Григоровича Хабарова (1922-2010) – Героя Радянського Союзу. Мешкав у Хмельницькому.

- 7** 75 років з дня смерті Юхима Йосиповича Сіцінського (1859-1937) – видатного історика, етнографа, мистецтвознавця, музеєзнавця, громадського діяча Поділля. Народився у с. Мазники Деражнянського району. Похований у Кам'янці-Подільському.
- 8*** 110 років з дня народження Анатолія Юриняка (*справжнє ім'я Юхим Павлович Кошельник*, 1902-1996) – письменника української діаспори. Народився у с. Копачівка Деражнянського району. З 1949 року мешкав у США;
- 90 років з дня народження Цезаря Казимировича Малиновського (1922-2002) – Героя Радянського Союзу. Народився у с. Купіль Волочиського району.
- 10** 75 років з часу заснування Хмельницької обласної бібліотеки для дітей ім. Т.Г. Шевченка (1937). (*Довідку див. «Календар знаменних і пам'ятних дат Хмельниччини на 2007 рік»*);
- 75 років з дня народження Бориса Володимировича Дзюбецького – вченого-селекціонера у галузі рослинництва, доктора сільськогосподарських наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки. Народився у с. Струга Новоушицького району.
- 12** 110 років з дня народження Зигмунта Станіславовича Козьмінського (1902-1939) – вченого зоолога-гідробіолога. Народився у с. Згарок, нині Деражнянського району.
- 13** 135 років з дня народження Миколи Дмитровича Леонтовича (1877-1921) – видатного українського композитора, хорового диригента, збирача подільського музичного фольклору, педагога, громадського діяча. Протягом 1892-1898 років навчався у Кам'янець-Подільській духовній семінарії. Працював учителем музики та співів у Летичеві.

- 14** 95 років з дня народження Інни Олександрівни Городецької (1917-1972) – художника станкового мистецтва, графіка. Народилася у Кам'янці-Подільському.
- 18** 50 років з дня смерті Георгія Семеновича Верейського (1886-1962) – російського графіка, народного художника РРФСР, дійсного члена АМ СРСР, лауреата Державної премії СРСР. Народився у м. Проскурів.
- 19** 20 років з часу відкриття у хмельницькому парку ім. М. Коцюбинського, нині сквер ім. Т. Шевченка, пам'ятника Тарасу Шевченку;
- 20 років з часу створення на базі вищого артилерійського командного училища Інституту Прикордонних військ України – єдиного в Україні вищого навчального закладу з підготовки офіцерів-прикордонників, нині Національна академія прикордонної служби ім. Б. Хмельницького.
- 22** 70 років з дня народження Михайла Марковича Мацьохи – заслуженого тренера СРСР, заслуженого тренера України, заслуженого працівника фізичної культури і спорту України, наставника більше 50 майстрів спорту СРСР та 2 призерів Олімпійських ігор. Народився у с. Терешівці Хмельницького району;
- * 25 років з часу введення в експлуатацію енергоблоку № 1 Хмельницької АЕС (1987).
- 23** 105 років з дня народження Пантелеймона Михайловича Педи (*псевдонім Панько Педа*, 1907-1937) – поета, перекладача. Народився у с. Жванець Кам'янець-Подільського району. Був незаконно репресований. (*Довідку див. «Календар знаменних і пам'ятних дат Хмельниччини на 2007 рік»*).

- 24** 100 років з дня народження Петра Флоровича Лаптіна (1912-1986) – українського історика, поділлєзнавця. Протягом 1951-1986 рр. працював у Кам'янець-Подільському державному педагогічному інституті.
- 25** 80 років з дня народження Володимира Васильовича Захожого – поета, члена Національної спілки письменників України. Народився у м. Шепетівка;
- 60 років з дня народження Миколи Борисовича Петрова (1952-2008) – українського історика, археолога, кандидата історичних наук, професора Кам'янець-Подільського державного університету. Народився у с. Сирватинці Городоцького району.
- 26** 85 років з дня народження Євгенії Михайлівни Пламеницької (1927-1994) – українського архітектора, поділлєзнавця, дослідника пам'яток архітектури Кам'янця-Подільського та середньовічної фортифікації Поділля.
- 27** 75 років з дня народження Олександра Матвійовича Пажимського – заслуженого майстра народної творчості України, члена Національної спілки художників України, краєзнавця, директора державного історико-культурного заповідника “Самчики”. *(Довідку див. «Календар знаменних і пам'ятних дат Хмельниччини на 2007 рік»)*.
- 28** 25 років тому селище міського типу Деражня указом Президії Верховної Ради УРСР було віднесено до міст районного підпорядкування.

Імена, події, факти ...

**Доленьку-долю, що відвойована,
я шануватиму, батьку мій.**

**Землю, де предки мої поховані,
вічно кохатиму, батьку мій.**

**Дорогу до щастя, тобою торовану,
кластиму далі, батьку мій.**

І. Рибицький

1 січня

Друковане слово Поділля: до витоків

**150 років з часу виходу
першого номера часопису
“Подольские епархиальные ведомости”**

В січні минає 150 років з часу виходу першого номера часопису “Подільські Єпархіальні Відомості”. 25 серпня 1861 року вийшов указ Синоду, за яким Подільській єпархії дозволялося заснувати власне періодичне видання. Після копіткої підготовчої роботи і з благословення Подільського архіпастиря Іринарха, новий часопис побачив світ з 1 січня 1862 року.

“Подільські Єпархіальні Відомості” виходили спочатку двічі на місяць, кожен номер мав 36 сторінок невеличкого книжкового формату. Передплата на рік складала 3 рублі. Поступово видання збільшувало свій обсяг, а з 1880 року почало виходити щотижня.

Першими редакторами “Відомостей” були ключар Кам’янецького кафедрального собору Павло Троїцький та протоіерей Євген Струменський, викладач семінарії та член Консисторії. Друкувався часопис у Кам’янець-Подільській друкарні Д.Крайза під пильним наглядом цензора архімандрита Іануарія. “Подільські Єпархіальні Відомості” склалися з “офіційної частини”, де читачам пропонували державні та єпархіальні постанови, офіційні відомості, накази, оголошення, та “неофіційної частини” – тут подавали статті богословського, історичного, етнографічного та загальноосвітнього напрямку. До сьогоднішнього часу для багатьох краєзнавців Поділля публікації “неофіційної частини” є безцінним джерелом з минувшини краю.

Найдовше редактором видання був протоіерей Юхим Січинський – відомий на Поділлі церковний і громадський діяч, історик, етнограф, археолог. Він очолював тижневик з 1892 до 1905 року.

З початком 1906 року “Подільські Єпархіальні Відомості” припинили своє існування, а замість них з’явилися два інші єпархіальні видання – газета “Подолія” та журнал “Православне Поділля”.

Сергій Єсюнін

Література

1. **Григорук О.** “Подольские епархиальные ведомости” як джерело з церковної історії Поділля // Український історичний збірник. – К., 2009. – Вип. 12. – С. 318-322.
2. **Єсюнін С.** “Подільські Єпархіальні Відомості” // Є Поділля. – 2002. – 4 лют.
3. **Мацько В.** Друковане слово Поділля. – Хмельницький, 1998. – С. 5.
4. **Періодичні видання Подільської губернії (1938-1917 рр.):** покажч. / укл. Н.Сидоренко, О.Сидоренко, В.Фінклер та ін. – Л., 1999. – С.23-24.

5 січня

Російська подолянка

60 років з дня народження Неллі Миколаївни Павлової

Хмельницька художниця Неллі Павлова народилася 1952 року в Узбекистані, в Каршинському степу, неподалік афганського кордону, тож Схід – її історична батьківщина. Батьки часто переїжджали, тому дитинство минуло в Латвії, а освіту отримала в Рязанському художньому училищі, здобувши фах художника-модельєра. Та справжньою малою батьківщиною став для неї Хмельницький, де вона мешкає ось уже більше 30 років. Тут народилася її донька, а свого часу – й онуки; тут 2003 року вона стала членом Національної спілки художників України.

З 1994 року Н. Павлова веде активну виставкову діяльність; тільки персональних виставок має більше двох десятків, і не лише в Хмельницькому, а й у Кам'янці-Подільському, Києві, Одесі, польському Чеханові. Вона працює в різних видах мистецтва – живописі й графіці.

В малярстві виявляється її захоплення українським орнаментом, образною символікою народної картини. Але в пошуках власного стилю мисткиня відштовхується не лише від народної культури з її декоративністю, а й, певною мірою, від мистецтва модерну. Вона активно експериментує з кольором і фактурою живописної поверхні.

Графіка Н. Павлової має, сказати б, вузькотематичну спрямованість. Вона присвячена старовинній архітектурі Поділля. В аркушах, виконаних в мішаній техніці на зім'ятому папері, стилізованому під фактуру каменя, постають замки, фортеці Кам'янця-Подільського, Меджибожа, Летичева, барокові костели і старовинні будиночки маленьких українських міст. Осібною часткою графічного доробку художниці є серія "Мій Проскурів". Його будівлі, що збереглися з початку минулого століття, в інтерпретації Неллі Миколаївни стали своєрідною ілюстрацією до видання, присвяченого історії міста. Це комплект листівок з оригінальними світлинами проскурівських будинків та історичними нарисами, підготовлений науковцем обласного краєзнавчого музею С.Єсюніним. На зворотному боці листівок – репродукції графічних аркушів Н.Павлової. Їх колорит, на відміну від різнобарв'я живописних полотен, утворений поєднанням лише кількох холодних фарб: сірої, зеленкуватої, блакитної, жовтувато-коричневої.

Ще один досвід участі у видавничому проекті – літературно-мистецьке видання "Ветер времени", в якому поезія хмельничанки Марії Лисайчук переплітається з графікою Неллі Павлової. Це своєрідний діалог Кисті і Слова.

Отже, мистецький доробок художниці свідчить про те, що вона намагається йти одночасно кількома шляхами, аби найповніше реалізувати свої творчі прагнення.

Людмила Тимофєєва

Література

Про Н.М. Павлову

1. **Кульбовський М.** Живописне маєво образу Поділля // Кульбовський М. З подільського кореня. Кн. 4. – Хмельницький, 2007. – С. 18-21.
2. **Неллі Павлова** // Хмельницький в іменах: митці / уклад.: В. Дмитрик, М. Кульбовський, Є. Семенюк. – Хмельницький, 2010. – С. 114.
3. **Кульбовський М.** Вітер часу Неллі Павлової // Проскурів. – 2009. – 26 лют. С. 9.
4. **Чужинська Д.** Давній Проскурів у графіці Неллі Павлової // Поділ. вісті. – 2003. – 30 квіт.
5. **Ламонова О.** Графіка Неллі Павлової // Україна. – 2004. – № 1. – С. 72-73.

19 січня

На варті здоров'я

95 років з дня народження Євгена Олександровича Ківільші

Євген Олександрович Ківільша – заслужений лікар України, висококваліфікований фахівець, лікар-хірург вищої категорії, один з організаторів ЛОР-служби на Поділлі, завідувач ЛОР-відділенням Кам'янець-Подільської міської лікарні (1946-1981).

Є.О. Ківільша народився 19 січня 1917 року в м. Рославль Смоленської області в сім'ї робітника.

Після закінчення у 1940 році Смоленського медичного інституту він служив у лавах Радянської Армії на посаді лікаря полку. В одному з боїв Великої Вітчизняної війни важко поранений і контужений потрапляє у концентраційний табір, де у важких умовах фашистської неволі віддає всі сили, знання і досвід лікуванню хворих і поранених радянських військово-полонених.

У 1945 році Є.О. Ківільша був свідком обвинувачення від СРСР на Міжнародному Нюрнберзькому процесі над фашистськими злочинцями.

Після війни він працював лікарем-отоларингологом в обласній лікарні. З 1946 року Євген Олександрович пов'язав свою долю з Кам'янець-Подільською міською лікарнею. Через деякий час він організовує у лікарні отоларингологічне відділення, розгортає оперативну діяльність при різних захворюваннях вуха, горла, носа.

Ківільша Є.О. впроваджує у хірургічну практику різні види складних операцій під мікроскопом для відновлення слуху, розробляє методику лікування захворювань горла, проводить економічні резекції гортані при злоякісних новоутвореннях зі збереженням дихальної і мовної функції. Слід сказати і про отоневрологічні дослідження хворих неврологічного профілю, раціоналізаторські пропозиції хірурга, ювелірний метод бронхоезофагоскопії, яким досконало володів Ківільша, про підготовку десятків кваліфікованих фахівців, які пройшли школу у відділенні під його керівництвом.

У Євгена Олександровича було особливе правило – жодного питання не залишати невирішеним. Він був висококваліфікованим лікарем, постійно вдосконалював свою професійну майстерність. Аналіз своєї практичної лікувальної роботи Ківільша узагальнив у наукових працях: “Про лікування хворих з оттогенними абсцесами мозку” і “До питання про тимпанопластику”.

Головним в особистості лікаря Ківільша Є.О. вважав безмежну відданість своїй справі, того і вчив своїх учнів. “Увійшовши в палату, лікар належить тільки хворому, а весь тягар життєвих проблем повинен бути за порогом, забудим” — казав він.

Глибина знань, сила переконань, турбота про здоров'я і долю хворого зливались з інтуїцією лікаря і сплавливались в одну чудову якість – талант хірурга. Тисячі хворих, яких він оперував, зберігають і донині глибоку вдячність талановитому хірургу.

Майже 10 років Ківільша Є.О. керував об'єднаним науковим товариством лікарів міста, виступав на засіданнях

товариства з науковими доповідями, привертав увагу аудиторії ерудицією, енциклопедичними знаннями. 34 роки Євген Олександрович керував відділенням вуха, горла і носа у Кам'янець-Подільській міській лікарні.

За досягнуті професійні успіхи та організацію ЛОР-служби на Поділлі Є.О. Ківільші присвоєно високе звання “Заслужений лікар УРСР”. Він нагороджений значком “Відмінник охорони здоров'я”, орденом Трудового Червоного Прапора і багатьма медалями.

Помер Є.О. Ківільша 31 грудня 1982 року.

Людмила Саксонік

Література

Про Є.О. Ківільшу

1. **Євген Ківільша: життя і доля** // Кам'янець-Поділ. вісн. – 2005. – 16 груд.
2. **Мазурик Є.** Євген Ківільша: життя і доля // Подолянин. – 2000. – 24 листоп. – С. 5.
3. **Мазурик Є.** Суд історії // Мед. кур'єр Хмельниччини. – 1999. – № 1-2.
4. **Лікар-новатор** // Прапор жовтня. – 1977. – 19 січня.
5. **Хомич П.** Хвороба відступає // Прапор жовтня. – 1971. – 30 квітня.
6. **Мельник П.** Його шлях // Рад. Поділля. – 1971. – 17 грудня.

24 січня

Майстриня “Вінка сюжетів”

**70 років з дня народження
Ольги Захарівни Лихогляд**

За професією – зв'язківець (після закінчення Львівського технікуму електрозв'язку (1966) працювала за фахом); за

покликом душі – поетка. Пісні на її вірші (композиторів М. Люшні, І. Пустового, О. Толстікової) зазвучали на всеукраїнському радіо ще в 1992 році – “Хмельничанка”, “Гімн зв’язківців”.

Ольга Лихогляд багато років була відповідальним секретарем Хмельницької міської літературної спілки “Поділля”. Нині очолює обласне об’єднання жінок-літераторів “Лесина пісня”.

Поезії О.Лихогляд друкували журнали “Доля”, “Педагогічний вісник”, “Школа сімейного виховання”. Вміщала свої твори у поетичних збірках “Плекаймо час добра”, “При світлі вічного вогню”, в альманахах “Творче Поділля” (1993-2003), в пісенниках “Рідне місто моє”, “Добрий день вам, люди” тощо.

Але творчого апогею Ольга Лихогляд сягнула своїм вінком сонетів. Одвічна філософія любові своєрідного одкровення поетичної душі з сонетарним післясловом. Це був сміливий виклик – протест сучасному скабресному побутописанню провінційно-епігонській графоманській братії, що погоробчиному захлинається своєю “сентиментальною кашею” (вираз М. Зерова).

Дотримуючись канонічного циклу (15 сюжетів) Ольга Захарівна добре простудіювала своїх українських сонетарних попередників Івана Франка, Миколу Зерова, Андрія Малишка, Максима Рильського, Дмитра Павличка, Афанасія Коляновського. Опираючись на їх творчий досвід, витворила свій стиль сонетарного віршування. Зв’язуючою ланкою усіх 15-ти сонетів О. Лихогляд обрала рефрен – перенесення останнього рядка попереднього сонета на початок нового, чим зберегла мовностилістичний стрій вірша, весь час дотримуючись канонічного 14-рядкового віршування – два катрени (4+4) і два терцети (3+3). Але при цьому намагалася привнести дещо “своє” у зміст та характер звучання сонета.

Цим циклом Ольга Лихогляд засвідчила: український сонет живе і діє!

Микола Кульбовський

Література

Твори

1. **Люблю, молюсь, і плачу, і сміюся...**: поезії. – Хмельницький: вид-во А. Цюпак, 2005. – 115 с.
2. **Одвічна філософія любові**: вінок сонетів. – Хмельницький: вид-во А. Цюпак, 2005. – 19 с.
3. **Свято хліба**: [поезії]. – Хмельницький: вид-во А. Цюпак, 2008. – 32 с.
4. **Пробудження весни**: вінок сонетів. – Хмельницький: вид-во А. Цюпак, 2007. – 19 с.: іл..
5. **Киця-витівниця**: вірші для дітей. – Хмельницький: НВП Евріка ТОВ, 1998. – 28 с.

Про О.З. Лихогляд

1. **Кульбовський М.** Його величність сонет // Кульбовський М. З подільського кореня. Кн. 4. – Хмельницький, 2007. – С. 63-72.
2. **Шандовська Л.** Коли приходять натхнення // Хмельниччина. – 1997. – № 51.
3. **Мацько В.** Книга для малят // Пед. вісн. – 1997. – № 7. – С. 36.

14 січня

“... Осуджений за першою категорією”

115 років з дня народження Івана Юліановича Кулика

Іван Юліанович Кулик (за паспортом Ізраїль Юделевич) народився 14 (26) січня 1897 року в м. Шпола Звенигородського повіту Київської губернії. Поет, прозаїк, перекладач, партійний і громадський діяч єврейського походження. Літературні псевдоніми – Р. Ролінато, Василь Роленко.

Народився в сім'ї вчителя. Закінчив 4-класне училище в Умані, куди переїхали батьки.

Перший вірш російською мовою надруковано 1911 року в уманській газеті “Провинциальный голос”.

1911 р. 14-річний Кулик вступає до Одеського художнього училища. Він мріяв стати художником (ще в Умані малював декорації для спектаклів української мандрівної трупи), але училище так і не закінчив, бо у 1914 р. разом із родиною емігрував до США. Тут 17-річний юнак, працюючи чорноробом на фабриках і шахтах Пенсільванії, розпочав літературну та партійну діяльність. Друкував вірші російською мовою в соціал-демократичній газеті “Новый мир”. В 1914 році вступив до РСДРП(б).

Навесні 1917 р. Кулик через Далекий Схід і Сибір повернувся в Україну і з головою пірнув у вир революційної боротьби на боці більшовиків. Так, восени 1917 р. у Києві він став членом ревкому. До речі, на Обласному (Крайовому) з'їзді РСДРП(б) у Києві Іван Кулик разом із Володимиром Затонським, Василем Шахраєм, Георгієм Лапчинським виступив за створення окремої від РСДРП(б) партії більшовиків України, проте цю пропозицію відхилила більшість делегатів з'їзду. У грудні 1917 року його обрано членом ЦВК Рад і першого Радянського уряду України (очолив Народний секретаріат закордонних справ). Улітку 1918 року разом з Віталієм Примаковим брав участь у створенні бойових частин Червоного козацтва.

Від травня 1921 року до травня 1922 року – секретар повіткому КП(б)У в Кам'янці-Подільському. Тут редагував газету “Червона правда”, одночасно викладав історію в інституті народної освіти. Для “Сторінки молоді” в газеті “Червона правда” написав вірш “Зелене серце” (1921).

У 1924-1926 роках він – радянський консул в Канаді. Від 15 вересня 1930 року до червня 1932 року – секретар райкому КП(б)У в Кам'янці-Подільському.

Першу збірку віршів “Мої коломийки” (1921) присвячено подіям громадянської війни в Україні. В наступній збірці “Зелене серце” (1923) оспівав успіхи соціалістичного будівництва. Цій же темі присвячено поеми “Одужання” (1923) і

“Ніагара” (1925), збірка віршів “В оточенні” (1927). У поемі “Чорна епопея” (1929) відтворив жахливі картини поневіряння негрів у Америці, злочини колонізаторів.

Останні твори почасті увійшли до книги “Шістнадцять морців” (Харків; Київ, 1934) та збірки “Змужніла молодість” (Одеса – Київ, 1935), а частково вийшли періодичним друком. Мріяв про велику поему “Кам’янець”, але встиг лише опублікувати уривки “Зі вступу”.

Кулик – автор прозових творів “Пригоди Василя Роленка”, “Чотирнадцята люлька” (обидва – 1932), “Записки консула” (1934). У перекладах Кулика вийшла “Антологія американської поезії” (1928), а також твори Миколи Тихонова, Едуарда Багрицького, Ніколоза Бараташвілі, Акопа Акопяна та ін.

Був одним із керівників Всеукраїнської спілки пролетарських письменників, а після літературно-художньої реорганізації у 1934 році очолив Спілку радянських письменників України. Від 1935 року він ще й одночасно керує Держполітвидавом України, редагує “Літературну газету” та журнал “Радянська література”.

На день арешту, 27 липня 1937 року, Іван Кулик – член ЦК ВКП(б) і ЦВК УРСР, директор Партвидаву ЦК ВКП(б)У. 7 жовтня 1937 року “...осуджений за першою категорією...” Вирок виконано 10 жовтня 1937 р.”.

Івана Кулика реабілітовано посмертно.

Олена Ткачук

Література

Твори

1. **Записки консула.** – К.: Рад. письмен., 1958. – 239 с.
2. **З поеми “Кам’янець”** // Рад. студент. – 1969. – 27 лют.
3. **Не ридай мене, мати;** Із старих зшитків; Пісня 45 Кам’янецького гарматного полку; Осінь: [вірші] // Літ. Україна. – 1969. – 24 січ.

Про І.Ю. Кулика

1. **Бейдер Ю.В.** Поділля в творчості І.Ю. Кулика // Матеріали третьої Подільської історико-краєзнавчої конференції. – Л., 1970. – С. 157-161.
2. **Рубльов О.С.** Кулик Іван Юліанович // Енциклопедія історії України. – К., 2008. – Т. 5. – С. 462-464.
3. **Сваричевський А.** Революцією мобілізований // Рад. Поділля. – 1977. – 25 січ.
4. **Драгомирецький А.** Серце юне, збентежене // Молодь України. – 1972. – 10 лют.
5. **Іван Кулик.** – Електрон. дані. – Режим доступу: http://www.tovtry.km.ua/ru/history/statti/postati/kulyk_ivan.html. – Мова укр. – Опис здійснено: 24.10.2011.
6. **Посмертно репресований Іван Кулик.** – Електрон. дані. – Режим доступу: http://ikt.at.ua/publ/pamjat/literatory/posmertno_represovanij_ivan_kulik/25-1-0-204. – Мова укр. – Опис здійснено: 24.10.2011.

17 лютого

Проникливий і тонкий критик

135 років з дня народження Всеволода Андрійовича Чаговця

Журналіст, письменник і театрознавець Всеволод Андрійович Чаговець народився в Старокостянтинові 17 лютого 1877 року в сім'ї урядовця.

Вже в зрілому віці, у 1930 році, він друкує статтю “З темряви минулого” з підзаголовком “1881-1891 на Волині”, де знаходимо не лише спогади про дитинство автора, яке проходило, як він зазначає, в “ароматі” народної творчості, оповідань про Кармалюка і пісень про Нечая, а й цікаві розповіді про Старокостянтинів і Волинь взагалі.

На навчання В. Чаговець виїжджає до Києва. Після гімназії він закінчує історико-філологічний факультет Київського університету і працює в стінах альма-матер викладачем. Але передові погляди молодого приват-доцента були не до смаку реакційній професурі. І Чаговець, залишивши викладацьку роботу, з 1901 року співробітничав у прогресивній на ті часи газеті “Киевская мысль”. Друкує там рецензії, публіцистичні статті.

Приязні стосунки та особиста щира дружба поєднувала Чаговця з діячами української літератури, мистецтва, зокрема з М. Лисенком, М. Заньковецькою, М. Садовським, П. Саксаганським, Оленою Пчілкою. Знав він і Лесю Українку. Спогади про неї зафіксував у нарисі “Велике серце”.

Чаговець був великим другом українського театру, боровся в умовах миколаївської Росії за його становлення. У книзі спогадів відомого артиста І.О. Мар’яненка “Минуле українського театру” знаходимо рядки, сповнені глибокої любові і вдячності до В. Чаговця за його організаційну і творчу допомогу українському театрові, що почав стаціонарну роботу в Києві в 1907 році.

В.А. Чаговець підтримував дружні стосунки і з кращими представниками культури і мистецтва російського народу – М. Горьким, В. Короленком, О. Купріним, Ф. Шаляпіним, народним оповідачем Іваном Рябініним, із славною плеядою Московського художнього театру – К. Станіславським, В. Немировичем – Данченком, О. Кніппер – Чеховою. В його особистому архіві збереглося багато цікавих листів, знімків з дарчими підписами В. Качалова, К. Станіславського, єврейського письменника Шолом-Алейхема. За радянських часів В.А. Чаговець продовжував свою роботу в галузі літератури і мистецтва. Він написав оригінальну п’єсу “Дойна”, лібрето до балетів “Лілея” К. Данькевича, “Маруся Богуславка” А. Свєчнікова, інсценізував твори М. Горького і О. Купріна.

Він автор літературної розвідки “Біля могили Шевченка”.

В.А. Чаговець помер 20 грудня 1950 року, проживши велике і багате життя.

Анатолій Сваричевський

Література

Про В.А. Чаговця

1. **Сваричевський А.** Письменник і театрознавець В.А. Чаговець // Велика Волинь: минуле й сучасне: матеріали Міжнар. наук. краєзн. конф. – Хмельницький, 1995. – С. 510-512.
2. **Чаговець Всеволод Андрійович** // Митці України: енцикл. довід. – К., 1992. – С. 624.
3. **Чаговець В.А.** // Мацько В. Літературне Поділля. – Хмельницький, 1991. – С. 72.
4. **Пилипчик Р.** Театральний процес в Україні кожен історик нашого театру неминуче сприймає тепер очима цього тонкого і проникливого критика // Голос громади. – 2002. – 26 груд.

березень

Альманах “Буяння”, його значення в культурному житті Поділля

90 років з часу виходу в світ літературного журналу “Буяння”

Після поразки армії УНР Кам’янець-Подільський все ще залишався на деякий час визначним культурним осередком України. Національний дух витав, українське слово торувало шлях до сердець читачів зі сторінок журналів, альманахів. Ці видання були, по суті, головною трибуною, де письменники могли реалізувати своє прагнення творити нову літературу рідною мовою.

Альманах “Буяння” (не журнал, який має періодичність видання, а саме альманах) взяв на себе поет, студент Кам’янецького ІНО, донедавна редактор Криворізької газети “Вісті” Варфоломій Гаврилович Кириленко. Йому автори здавали тексти, він їх редагував, упорядковував. Це був важкий

економічний період в житті країни. Бракувало якісного паперу, грошей. Справді, планували друкувати як журнал в 1921 році, але через фінансову скруту ледве спромоглися на альманах, який вийшов у світ на початку 1922 року. Назву редактор запозичив із вірша Василя Елланського (Блакитного) “Буяння сил”, що був надрукований 1915 року і ніс у собі модерністський підтекст:

Лягти на землю. Пити небо. Простір.

Гойдатися у співах вітрових.

Не мріяти. Не думати. Нічого.

У грудях тануть клопіт і тривога.

Спинає дух від млості.

Буяння сил живих.

На початку 20-х років різновекторні мистецькі уподобання і зацікавлення викликали певне протистояння одне одному та необхідність визначитися і пристати до того чи іншого напрямку, течії, породжували велику кількість мистецьких спілок – своєрідних “громад”, які засвідчували й ідейно-естетичне розмежування.

У Кам’янці-Подільському діяли філії “Гарт” на чолі з І.Дніпровським, та “Плуг”, яку очолювали Трохим Блажчук (псевдо Огневик), згодом Сава Божко. Отже, “Буяння” – це літературний альманах, виданий 1922 року лише одним числом. Тут надруковано твори І.Кулика (псевдонім – Р.Ролінато, Р.Роленко), вірші та поема “Жовтень” І. Дніпровського, дебютував також М.Хмара (Драй-Хмара), фольклористичні праці оприлюднив композитор Микола Грінченко, вміщено рецензії на журнал “Шляхи мистецтва” та збірник “Жовтень”. До речі, “Шляхи мистецтва” – літературний журнал Головполітосвіти. Виходив у 1921-23 рр. у Харкові. Вийшло п’ять номерів. Часопис мав розділи: поезія, красне письменство, мистецька трибуна, бібліографія, мистецька хроніка. За подібною схемою матеріалів надруковано й “Буяння”.

Відгомін цього видання докотився аж до 1992 року, коли з нагоди 70-річчя з часу виходу у світ альманаху з моєї ініціативи та за моїм сприянням, із моєю передмовою вийшов ще один літературно-мистецький альманах “Буяння”. І саме на обкладинці зазначено число 1(2). Як бачимо, уже й друге число

має свою двадцятилітню історію. До честі, альманах надруковано зі складчини авторів. Кожен вносив певну суму, аби альманах побачив світ. Думаю, що й таким чином було надруковано перше число (1922 року). Як бачимо, альманах “Буяння” дав поштовх для зростання творчих сил подолян, його відгомін і через 90 літ знаходить свій відгук у серцях інтелектуально обдарованих юних і зрілих митців художнього слова.

Віталій Мацько

Література

1. “Буяння” // Літературознавчий слов.-довід. – К., 1997. – С. 102.
2. Крижанівський С. А. “Буяння” // Енциклопедія Сучасної України. – К., 2004. – Т.3. – С. 683-684.
3. Мацько В. З вершини літ // Буяння. – Хмельницький, 1992. – С. 5-9.
4. Півтора дні В.І. Журнал “Буяння” // Рад. літературознавство. – 1964. – № 6. – С. 106-112.

25 квітня

Шануймо пам'ять земляка

100 років з дня народження Ісаака Йосиповича Тартаковського

Ісаак Йосипович Тартаковський (1912-2002) народився у маленькому провінційному містечку Волочиськ (тепер – райцентр Хмельницької області), де пройшли перші 5 років його життя. У 1917 році, після смерті матері, сім'я переїздить до Києва.

Після закінчення школи 15-річний юнак, від природи наділений неабиякими художніми здібностями, вступив до художньо-індустріальної профшколи (1927), а потім – до Київського кіноінституту на операторський факультет, який

закінчив з відзнакою у 1937 р. Його дипломну роботу за новелою Стефаніка “Новина” вів Олександр Довженко.

У роки Великої Вітчизняної війни І. Тартаковський пережив відступ з боями на схід, оточення, полон, потім – повернення до армійських лав.

Демобілізувавшись 1945 року, Ісаак Йосипович став студентом Київського художнього інституту. Одним з його педагогів була Т.Н. Яблонська.

Після завершення навчання, з 1949 року, почав виставляти свої твори на республіканських та всесоюзних виставках, де вони отримали схвальні відгуки мистецької критики. З великим хвилюванням звертався художник до теми Великої Вітчизняної війни та геноциду єврейського народу.

За більш ніж 50 років творчої діяльності він створив велику галерею глибоко психологічних і життєво переконливих портретів своїх сучасників. Митець акцентує в кожному образі яскраво індивідуальне, неповторне. Персонажам його портретів притаманна внутрішня зосередженість, одухотвореність, доброта.

У пейзажах, написаних з натури, І.Тартаковський розкривається як ліричний майстер з тонким відчуттям української природи. Життєствердною силою та мажорністю приваблюють натюрморти митця – композиції з квітів і фруктів – оригінальні, часом несподівані, завжди позначені неабияким смаком.

У 1976 році І.Тартаковському було присвоєно звання заслуженого художника, а у 1993 році – народного художника України. Його твори є у колекціях 32 вітчизняних музеїв.

Хмельницький художній музей володіє трьома графічними аркушами майстра та одним живописним полотном, подарованим його дітьми, також художниками, Оленою Паламарчук та Анатолієм Тартаковським. Саме вони були ініціаторами першої на батьківщині (але, на жаль, посмертної) виставки Ісаака Йосиповича, що відбулася у Хмельницькому в 2008 році.

Галина Козловська

Література

Про І.Й. Тартаковського

1. **Тартаковський Ісак Йосипович** // Словник художників України. – К., 1973. – С. 225.
2. **Тартаковський Ісак Йосипович** // Митці України: енцикл. довід. – К., 1992. – С. 570.
3. **Ісаак Тартаковський**: [некролог] // Літ. Україна. – 2002. – 27 черв. – С. 8.
4. **Тартаковський Ісаак Йосипович**. – Електрон. дані. – Режим доступу: <http://volrada.km.ua/content/view/91/75/>. – Мова укр. – Опис здійснено: 24.10.2011.

4 травня

Коли цілющі душа і руки

75 років з дня народження Бориса Прокоповича Шаталюка

Борис Прокопович Шаталюк – кандидат медичних наук, заслужений лікар України, доцент кафедри хірургії Хмельницького факультету післядипломної освіти ВНМУ ім. М.І. Пирогова, член-кореспондент АМТН, хірург вищої категорії, талановитий лікар і організатор.

Народився 4 травня 1937 р. у с. Вороновиця Вінницького р-ну Вінницької області у багатодітній селянській родині. Після закінчення середньої школи, з 1955 по 1961 рік, навчався у Вінницькому медичному інституті. Навчаючись в інституті, був старостою хірургічного гуртка, виконував експериментальні операції, чергував у клініці. Під час виробничої практики під наглядом хірурга В.П. Островського виконав свої перші самостійні операції (апендектомію, герніотомію, на м'яких тканинах). У 1961р. з відзнакою закінчив інститут і був направлений на роботу в Деражнянську районну лікарню на посаду хірурга. У 1964р. Б.П. Шаталюк був запрошений

головним лікарем М.П. Чорнобровим на посаду хірурга-ординатора торакального відділення Хмельницької обласної лікарні. Борис Прокопович активно вивчає торакальну хірургію, навчаючись у М.М. Амосова, О.М. Авілової, проходить стажування у клініках Москви та Ленінграда. В цей період бере активну участь у становленні торакальної хірургії та анестезіології на Хмельниччині, впроваджує операції з приводу патології стравоходу, гнійних захворювань легень та поранень серця, займається науково-дослідницькою роботою.

У 1971 р. Б.П. Шаталюк захистив дисертацію на здобуття вченого ступеня кандидата медичних наук і був призначений у 1972р. головним лікарем Кам'янець-Подільської міської лікарні.

У 1975 р. Б.П. Шаталюка призначають завідуючим Хмельницьким облздороввідділом. На цій посаді Борис Прокопович працює, не залишаючи практичної діяльності в торакальному відділенні Хмельницької області лікарні. З 1979 по 2001 рік працює головним лікарем Хмельницької області лікарні. Багато оперує, вперше в області успішно виконує пластику бронха, екстирпацію стравоходу, закриття бронхіальної нориці.

Борис Прокопович – організатор і учасник багатьох конференцій, з'їздів, учасник виставки досягнень народного господарства України, нагороджений дипломом та премією цієї виставки.

Б.П. Шаталюк – автор і співавтор 264 наукових праць, 4 монографій, 8 винаходів, 12 раціоналізаторських пропозицій. Він має талановитих учнів, зробив великий внесок у розвиток та становлення торакальної хірургії на Хмельниччині.

Праця Б.П. Шаталюка відзначена орденом “Знак Пошани”, знаком “Відмінник охорони здоров'я”, медаллю і дипломом III ступеня ВДНГ СРСР, грамотами і подяками МОЗ України.

Б.П. Шаталюк – чудовий керівник, педагог, лікар, вчений, який щиро ділиться своїми знаннями та досвідом.

Людмила Саксонік

Література

Про Б.П. Шаталюка

1. **Шаталюк Борис Прокопович** // Вчені Поділля: (фундамент. наук. праці)/ під заг. редакцією О.О. Шалікова. Ч. 1. – Хмельницький, 1999. – С. 47-48.
2. **Шаталюк Борис Прокопович** // Бібліографія вчених Академії медикотехнічних наук України: хронол. покажч. друк. праць за період 1990-2003 р. – Хмельницький, 2003. – С. 338-350.
3. **Борис Прокопович Шаталюк**: біобібліогр. покажч. – Хмельницький, 2007. – 51 с.
4. **Шандовська Л.** Хірург від бога // Поділ. кур'єр. – 2002. – 18 лип. – С. 9.
5. **Борис Прокопович Шаталюк**: (до 60-річчя від дня народження) // Клінічна хірургія. – 1997. – № 5-6. – С. 86.
6. **Скрипник Г.** Обрав долю // Поділ. вісті. – 1997. – 1 трав.
7. **Карась П.** Не знаю долі кращої // Поділ. вісті. – 1995. – 18 лип.
8. **Вперше**: Б.П. Шаталюк вперше в області застосував штучну нирку // Світло жовтня. – 1990. – 17 лип.
9. **Мазурик Є.** На варті здоров'я // Прапор жовтня. – 1974. – 19 січ.

14 травня

Жінка , яка малює...

***50 років з дня народження
Надії Анатоліївни Борецької***

Надія Борецька народилася 1962 року у м. Хмельницькому. Закінчила Львівський державний інститут прикладного та декоративного мистецтва (тепер Львівська національна академія мистецтв). Член Національної спілки художників України, член Європейської текстильної мережі

(ETN), лауреат міської премії ім. Б. Хмельницького (1997), лауреат Міжнародного фестивалю мистецтв (м. Луцьк, 1996).

Серед творчих особистостей є такі, що невпинно торують раз і назавжди обрану стежину, вдосконалюючи, шліфуючи грані певної мистецької техніки. Нестримна енергетика інших спонукає до спроб самореалізації в різних художніх сферах. До цих других належить і Надія Борецька. Вона звертається до живопису, робить вітражі, що є складовою її дизайнерських інтер'єрних розробок. І все ж, здається, найбільш органічним для неї залишається існування в царині художнього текстилю. Це надзвичайно місткий термін, що означає мистецькі твори, пов'язані з використанням тканини чи волокна. Один з різновидів художнього текстилю передбачає розпис тканини за допомогою воскової суміші. Найвищого розквіту ця техніка досягла на острові Ява, тож її назва – “батик” – є словом малайської мови, якою розмовляють народи Індонезії.

Надія Борецька розпочала свій творчий шлях саме як художниця-батикістка. Вона брала участь у Першій Всеукраїнській виставці сучасного розпису на тканині “Презентація 94”, що відбулася в Хмельницькому художньому музеї, а пізніше експонувалася в Києві, в Українському домі, та Санкт-Петербурзі в рамках II Міжнародного симпозіуму з текстилю “Белые ночи”. З її роботами знайомі глядачі польських міст Лодзі, Вроцлава, М'ехова... Мисткиня пропонує своє бачення можливостей “батикового малярства”. Необмежена палітра яскравих відтінків, легкість і тонаина шовкових площин, що випромінюють гарячу енергію, ледь помітно коливаючись від руху повітря, завжди створюють життєрадісну, святкову атмосферу на її виставках.

Втім, розпис на тканині як самодостатній вид мистецтва постав не так давно, кілька десятиліть тому; за своєю ж природою батик є декоративно-ужитковим, тобто розписні тканини первісно мали утилітарне, практичне призначення: вони використовувалися для оздоблення інтер'єрів, для виготовлення одягу. Сучасні художники також працюють в цих сферах.

Створення авторських тканин, що надають предметам одягу та аксесуарам яскраво індивідуального, неповторного

характеру, не оминуло і Надію Анатоліївну. З певного часу саме дизайнерська тенденція переважає в її творчості. Крім того, вона виявила в собі здатність плекати паростки творчості в інших: під її керівництвом оригінальні колекції одягу розробляли студенти факультету технології і конструювання швейних виробів Хмельницького національного університету, в якому Н.А. Борецька викладала протягом 5 років (з 2000 по 2005). Свої педагогічні здібності вона реалізувала також на посаді директора Хмельницької дитячої художньої школи (2005-2009), яку нині перетворено на школу образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва. Надія Анатоліївна очолює новостворений відділ декоративно-прикладного мистецтва, і ця освітня місія є надзвичайно суттєвою і важливою часткою її життя.

Людмила Тимофєєва

Література

Про Н.А. Борецьку

1. **Надія Борецька** // Хмельницький в іменах: митці / уклад.: В. Дмитрик, М. Кульбовський, Є. Семенюк. – Хмельницький, 2010. – С. 25.
2. **Кусько Г.Д.** Борецька Надія Анатоліївна // Енциклопедія сучасної України. – К., 2004. – Т. 3. – С. 287.
3. **Слободянюк Т.** Писанка – вічко землі // Поділ. вісті. – 2005. – 15 квіт.
4. **Русанівська Т.** Шовкове щастя Надії Борецької // Поділ. вісті. – 2002. – 7 трав.
5. **Ламонова О.** Батіки Надії Борецької // Культура і життя. – 1999. – 30 жовт.

6 червня

Його музичний дивосвіт

**70 років з дня народження
Анатолія Григоровича Потапова**

Анатолій Потапов народився 6 червня 1942 р. у Таджикистані. Закінчивши Київську державну консерваторію ім. П. Чайковського (нині академія), А. Потапов став викладачем музично-теоретичних дисциплін Воркутинського музичного училища. З 1976 по 1996 викладав у Хмельницькому музичному училищі ім. В. Заремби.

За роки праці викладачем Хмельницького музичного училища підготував сотні молодих спеціалістів, які поповнили ряди викладачів дитячих музичних шкіл Хмельниччини, стали артистами оркестрів, хорів не тільки в обласному центрі, але і в м. Києві, Львові, Мінську, навіть в Ізраїлі.

В пам'ять про себе як композитора Анатолій Потапов, дбаючи про духовне виховання підростаючого покоління, видав збірку фортепіанних мініатюр “Дитячий світ” (1992). Переважна більшість п’ес, адресованих учням старших класів ДМШ, носять програмний характер з чітко окресленими музичними образами в межах дитячої уяви, охоплюючи сферу дитячих зацікавлень: “В лікарні”, “Полька”, “Після лікарні”, “Потяг”, “Бабусин танець”, “Бабуся очима внука” і т.д. Деякі з них побудовані на фольклорному матеріалі: “А вже весна” (народна веснянка), “Козаченьку, куди йдеш” (народна пісня), “Ой на горі калина” (народна пісня), “Ой співаночки мої” (народна пісня). Хоча автор використовує народні мотиви не дослівно, а цитатно, розробляючи їх інтонаційну основу, збагачуючи сучасною метроритмікою і гармонією, таким чином надаючи знайомій мелодії нових образних граней і привабливості.

Оригінально скомпоновані шість варіацій на тему подільської народної пісні “За городом качки пливуть”. Колористична за звуковою палітрою картинка табірною життя дітей під час літніх канікул “В лісі”.

Музика збірки “Дитячий світ” А. Потапова приваблює дітей нетлінними скарбами народного музичного мистецтва, але в сучасних вимірах і світосприйнятті.

Є у А. Потапова і складні за фактурою твори. Сюди слід віднести політональну “Фантазію-монолог” для соло-скрипки. Оригінальний за задумом “Євшан-зілля”, написаний на слова М. Вороного для соло-скрипки та голосу читця, де використана суто подільська тема. За своєю складністю ці твори потребують високої виконавчої культури скрипаля, артистичного темпераменту. Його музика, зрозуміла й доступна, чарує свіжістю музично-гармонійної мови, гостротою драматургічного розвитку, експресивною насиченістю.

Микола Кульбовський

Література

Про А.Г. Потапова

1. **Кульбовський М.** О музико, тобою я живу // Кульбовський М. З подільського кореня: публіцист. нариси з історії культури на Поділлі (середина ХІХ-ХХ ст.). – Хмельницький, 1999. – С. 77-79.

2. **Потапов Анатолій Григорович** // Кропивницький В.І. Музично-пісенна творчість митців Хмельниччини. – Хмельницький, 1997. – С. 215.

3. **Хлистун Л.** Музика Потапова // Поділ. вісті. – 1993. – 6 берез.

15 червня

**“Мені земля хитнеться гірко в
одчайдушнім крені ...”**

**75 років з дня народження
Володимира Олександровича Соботовича**

Володимир Олександрович Соботович народився 15 червня 1937 року в селі Чорна Старокостянтинівського району в учительській родині. Закінчив Левківську середню школу і

вступив на філологічний факультет Київського державного університету.

Після закінчення працював у редакції журналу “Дніпро”, у видавництві “Молодь”. Було видруковано десятки його статей, літературних розвідок, новел, гумористичних оповідань, за його сценаріями ставилися фільми.

Творча спадщина Володимира Соботовича кількісно невелика – дві книжки: “Татарське зілля” та “Навіщо у квітні сніг”. В них опубліковано його повість “Експурсія”, низка оповідань, гуморесок, а також вірші. Володимир Соботович писав на книжки знайомих поетів критичні статті, та навіть півсловом ніколи не обмовився, що сам захоплювався поезією.

Юрій Мушкетик у передмові до книжки “Навіщо у квітні сніг” (посмертне видання) писав, що Володимир Соботович серйозно захоплювався поезією, вірші виходили з-під його пера щодня.

Це були гарні, зворушливі, щирі поезії. Їм властиві лаконізм, свіжа образність, глибока думка. Поетичний доробок В. Соботович помітний в літературному процесі того часу. У ньому є рядки, що не забуваються:

Щаслива мати, народивши сина,

Щасливий син, прославивши її...

На світі є Шевченко й Україна

То – батько й мати дорогі мої.

Можливо, з часом і збирався вийти на люди з поезією, але не судилося. 20 березня 1973 року відійшов у вічність.

Подоляни пишались своїм земляком Володимиром Соботовичем, по-справжньому ерудованою, талановитою людиною.

Микола Мачківський

Література

Твори

1. **Навіщо у квітні сніг:** [повість, новели, гуморески, вірші]. – К.: Молодь, 1976. – 256 с.

2. **Кайдани тліють, слава не іржавіє..**; Час вересня, час згадок і розгадок; Не треба сердитись; Татарське зілля: [поезії] // Пед. вісн. – 1997. – № 2. – С. 39-40.

Про В.О. Соботовича

1. **Соботович Володимир Олександрович** // Мацько В. Літературне Поділля. – Хмельницький, 1991. – С. 66.

2. **Сваричевський А.** Світ у мені не вмре: до 60-ліття призабутого, але талановитого поета // Пед. вісн. – 1997. – № 2. – С. 38-39.

24 червня

Вірність обраний меті

95 років з дня народження Павла Даниловича Цибульського

Народився 24 червня 1917 р. в Кам'янці-Подільському. Закінчив спочатку Харківське газетне училище, а пізніше Харківський учительський інститут. Під час навчання видрукував свої перші літературні твори. Тривалий період працював кореспондентом обласних та республіканських періодичних видань.

Павло Цибульський – учасник Великої Вітчизняної війни. За бойові заслуги нагороджений орденом Вітчизняної війни, медалями. По закінченні війни у званні старшого лейтенанта служив на території Австрії та Угорщини. Згодом жив і працював на Закарпатті.

В 1954 році письменник дебютував першою збіркою “Весняний вітер”, яку надзвичайно схвально прийняли критика та публіка. Цибульський є автором книг оповідань “Вечір у винарні Штрауса”, “Росте при дорозі шипшина”, “Три вдовиці”, “Гори і люди”, “Струни”, “Тепло чужої руки”, “Гірське джерело”, “Акордеон з Клінгенталю”.

З 1958 року Павло Данилович Цибульський – член Спілки письменників України.

Павло Данилович відомий насамперед як автор “малої прози”. Але його перу належить і великий твір-роман “Вуличка на околиці міста”, присвячений Поділля. В ньому письменник хвилююче розповідає про своїх земляків, про їх нелегку долю, про тривожну молодість 20-30 рр. Власне, це автороман, в якому, крім низки інших героїв, з глибокою ніжністю оспіваний образ матері – подільської трудівниці. П. Цибульській мав намір продовжити роман, збирав матеріали, але важка хвороба і передчасна смерть перешкодили здійснити задумане. 11 травня 1984 року письменника не стало.

Іванна Василевська

Література

Твори

1. **Вуличка на околиці міста:** роман. – Ужгород: Карпати, 1976. – 136 с.
2. **Гірське джерело:** оповідання. – К.: Дніпро, 1976. – 224 с.
3. **Тепло чужої руки:** оповідання. – Ужгород: Карпати, 1967. – 422 с.

Про П.Д. Цибульського

1. **Сваричевський А.** Заодно з героями // Подільської землі сини. – Хмельницький, 1993. – С. 119-121.
2. **Цибульській Павло** // Письменники Радянської України: бібліогр. довід. – К., 1966. – С. 717.

20 липня

Життя, віддане людям

**60 років з дня народження
Василя Андрійовича Петринюка**

Василь Петрович Петринюк народився 20 липня 1952 року в селі Огрисківці Лановецького району Тернопільської області.

Після закінчення в 1967 році восьми класів Буглівської середньої школи вступив на навчання до Шепетівського технікуму бухгалтерського обліку, який закінчив у 1970 році, здобувши спеціальність бухгалтера. В цьому ж році вступив на навчання в Тернопільський фінансово-економічний інститут і закінчив його в 1976 році, здобувши спеціальність економіста. В період з листопада 1970 року по листопад 1971 року служив у лавах Радянської Армії. Після цього працював головним бухгалтером колгоспу “Світанок” Лановецького району Тернопільської області. З 1974 року – головний бухгалтер Білогірського райсільгоспуправління, а з 1980 року – голова колгоспу “Червона Зірка” в селищі Ямпіль Білогірського району. В лютому 1991 року був обраний першим секретарем Теофіпольського райкому партії Хмельницької області і працював по серпень 1991 року. В квітні 1992 року обраний головою колгоспу “Труд” села Новоставці Теофіпольського району. У вересні 1992 року провів реформування колгоспу в ТОВ “Полква”. З початком аграрної реформи в Україні В.А. Петринюк провів повну реформу господарства, організувавши ТОВ “Старт”, яке стало потужним підприємством. Це була перша аграрна реформа на Поділлі. На сучасному етапі ТОВ “Старт” є об’єднанням п’ятих колишніх колгоспів і міжгосподарського комбікормового заводу. Широко розвинені переробні підприємства і промисли. Злагоджено діє два цегельні заводи, комбікормовий завод, три млини, три пекарні, м’ясопереробний цех, деревопереробний цех, цехи з ремонту двигунів, паливних насосів та електродвигунів. ТОВ “Старт” постійно бере участь у регіональних і державних сільськогосподарських виставках. Корови товариства були визнані чемпіонками виставок “Агро-2005” і “Агро-2006”. ТОВ “Старт” внесло пропозицію виступити виконавцем пілотного проекту з відпрацювання механізмів купівлі-продажу землі на базі господарств Теофіпольського району. В 1998 році був обраний заступником голови Всеукраїнського Союзу сільськогосподарських підприємств. В 2000 році обраний академіком Української технологічної академії (УТА).

Заслужений працівник сільського господарства України (1997), доктор економічних наук (2006).

За визначний особистий внесок в організацію та забезпечення одержання найвищих показників з виробництва сільськогосподарської продукції, розвиток соціальної сфери в 1999 році присвоєно звання Героя України з врученням ордена Держави.

Оксана Шейн

Література

Про В.А. Петринюка

1. **Про присвоєння звання Герой України:** Указ Президента України від 21 серп. 1999 р. N 1058/99. – Електрон. дані. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>. – Мова укр. – Опис здійснено: 25.05.2010.

2. **ТОВ “Старт”** // Україна аграрна. Вип. 4. – К., 2006.

3. **Тарчевська В.** Василь Петринюк – Герой України, хлібороб від Бога з Болохівщини // Болохівщина: земля і люди: матеріали Всеукр. наук. конф. 23-24 черв. – Хмельницький, 2000. – С. 258-259.

4. **Скрипник Г.** Здобутки, народжені подвигами // Поділ. вісті. – 2009. – 24 лют.

5. **Скрипник Г.** В тісній облозі роботи: Герою України Василю Петринюку виповнилося 50 років // Поділ. вісті. – 2002. – 23 лип.

8 серпня

Вірність покликанню

***85 років з дня народження
Святослава Миколайовича Федорова***

Доктор медичних наук, професор, заслужений винахідник СРСР, Лауреат Державної премії РФ, премії імені М. І. Авербаха АМН, премії імені В. П. Філатова АМН, премії Палеолога (США) і Перікла (Італія).

З ім'ям Святослава Федорова, видатного вченого-офтальмолога, який вніс значний внесок у розвиток вітчизняної медичної науки протягом багатьох десятиліть було пов'язане поняття прогресу в медицині. Він зробив справжню революцію в офтальмології, зі скромної розміреної науки він перетворив її на яскраву, бурхливо прогресуючу, престижну галузь медицини.

А народився визначний вчений 8 серпня 1927 року у провінційному містечку Проскурів (нині м. Хмельницький) в родині командира 3-го полку І-ї Запоріжської дивізії корпусу Червоного Козацтва Миколи Федорова. В дитинстві Святослав мріяв стати льотчиком, але в 1945 році у віці 18 років потрапив в аварію і позбувся лівої ступні. В льотне училище Святослава не взяли. Після цього було навчання у Ростовському медінституті, який він закінчив у 1952 році. І почалась кропітка робота лікаря-окуліста в лікарнях. Святославу Федоровичу пощастило сказати своє слово в хірургії ока. У 1960 році, коли він працював у Чебоксарах, зробив першу унікальну операцію по вживленню в око людини штучного кришталіка замість ушкодженого. Цю операцію тодішні авторитети медицини оголосили операцією “анти фізіологічною”, в результаті чого його змусили залишити роботу, а нове місце роботи він зумів знайти лише в Архангельську. Там він завідував кафедрою очних хвороб в державному медичному інституті. Та життя довело ефективність методу Святослава Федоровича, і з 1967 року він працює в Москві. В 3-му Московському медінституті керував кафедрою очних хвороб і проблемною лабораторією з імплантації штучного кришталіка, імплантував штучну рогівку. У 1973 році розробив і перший у світі провів операцію з лікування глаукоми на ранніх стадіях. Його метод глибокої склеректомії знайшов визнання на міжнародному рівні і став застосовуватися для лікування глаукоми у всьому світі. В 1974 році очолив лабораторію, а в 1980 році – науково-дослідний інститут мікрохірургії ока. Тисячі вдалих операцій дозволили Федорову узагальнити все зроблене і викласти свій метод хірургічного лікування очних хвороб в книзі “Кератопротезування”, яка вийшла у світ в 1982 році.

В 1986 році він створив міжгалузевий науково-технічний комплекс “Мікрохірургія ока”. Активно займався політичною

агітацією. У 1993 році був обраний до Державної Думи. У 1996 році висував свою кандидатуру на виборах Президента Росії.

У 1994 р. на Міжнародному конгресі офтальмологів в Канаді С.Н. Федоров був удостоєний вищої професійної честі: визнаний “видатним офтальмохірургом ХХ століття”.

Все життя працював для людей. Як організатор, перетворив комплекс “Мікрохірургія ока” в потужний заклад, філії якого були і в Україні.

Загинув 2 червня 2000 року в авіакатастрофі повертаючись з конференції з Тамбова. На місці його загибелі поставлена каплиця. Похований на сільському кладовищі села Родіонівка-Суворово Митищинського району, за 60 км від Москви.

Ми, хмельничани пишаємось досягненнями свого земляка. У 2002 році на честь визначного вченого, а саме до 75-річчя від дня народження Святослава Миколайовича Федорова названа одна із вулиць міста.

Література

Про С.М. Федорова

1. **Назаренко Є.Д.** Вулиця Святослава Федорова // Поділ. вісті. – 2002. – 8 серп.
2. **Сагалаев Э.** Герой не нашего времени // Известие – Украина. – 2001. – 1 июня.
3. **Фурманов Ю.** Сотвори в себе кумира... // Зеркало недели. – 200. – 1 июля. – С. 11.
4. **Назаренко Є.Д.** Пам’яті Святослава Федорова // Є!. – 2000. – № 74. – С. 7. – (Постаті).
5. **Шиманський О.** Він повертав радість споглядання світу // Україна молода. – 2000. – 6 черв. – С. 10.
6. **Федоров С.Ф.** Жить по правде, работать по совести // Лит. Россия. – 1988. – 1 янв.
7. **Лаврова К.** Феномен Федорова // Комсомол. Правда. – 1989. – 16 мая.

21 серпня

Ікономаляр від Бога

**50 років з дня народження
Леоніда Леонідовича Шерстинюка**

Леонід Леонідович Шерстинюк народився 21 серпня 1962 року в м. Хмельницькому в сім'ї подільського поета Леоніда Шерстинюка. Від дитинства майбутнього художника оточувала творча, духовна атмосфера. Очевидно, це, а ще потяг до малювання, вміння робити все своїми руками, налаштованість на власні сили сприяли вибору професії. Після закінчення десятирічки (1979 р.) та служби в лавах Радянської Армії (1980-1982 рр.), здібний юнак став студентом Львівського державного інституту прикладного та декоративного мистецтва (нині Львівська академія мистецтв), який закінчив з відзнакою 1989 року.

Сплив немалий термін, перш ніж художник остаточно визначився зі своїми мистецькими пріоритетами, зрозумівши, що його покликання – іконопис. Ця живописна техніка потребує немало часу і сил як на вивчення канонічного письма, так і на пошук та підготовку відповідних матеріалів – дощок, левкасу, фарб та ін.

Перші композиції принесли насолоду від процесу іконопису, естетичне вдоволення від краси і гармонії барв. Втім майстер не зупинився на досягнутому. Святі образи, на його думку, мали б бути межи української спільноти, з її історичними перипетіями, звичаями, традиціями. Мабуть тоді й відкрилася душа художника до справжньої творчості. Канонічне письмо у його оригінальних роботах збагачується виразними національними мотивами у вигляді декоративних смуг на одязі святих; з їх ликів зникає суворість, аскетизм, лінія губ набуває вітальної чуттєвості, тобто можна говорити, що вони олюднуються. У жорсткі рамки композиційних вимог автор також привносить інноваційні зміни: постаті Богородиці замкнено в еліпсоїдну орнаментальну раму, яка асоціюється з контурами писанки. Більше того, яйцеподібна форма стає

основою образів. Наприклад, в неї вписуються корпуси ангелів зі Старозавітної Трійці, які сидять за вигадливо розписаною стільницею, де замість чаші – писанки. У тло інших творів митець сміливо вводить фрагменти сакральних й побутових пейзажів; збагачує предметність зображенням птахів, тварин, рослин (“Покрова Богородиці”, “Творець світу”).

Про роботи Л. Шерстинюка його вчитель, професор Львівської академії мистецтв, Герой України і лауреат Національної премії України ім. Т.Г. Шевченка Володимир Овсійчук сказав: “Кожна виконана ним ікона відзначена іконографічною новизною, емоційно піднесеним барвистим ладом, змістовним образним рішенням та надзвичайно витонченим й віртуозним виконанням, що в сполучі з майстерною обробкою дерева й обрамлення творить художній образ виняткового естетичного звучання”.

До цих слів лишається додати, що автор вперше свої роботи оприлюднив 1998 року, пізніше взяв участь у багатьох місцевих, всеукраїнських художніх виставках, а 2006-го зважився на першу персональну, яка пройшла в музеї Подільського культурно-просвітнього центру ім. М.Реріха (м. Хмельницький).

Твори митця зберігаються у приватних колекціях США, Канади, Франції, Німеччини, Греції, Італії, Польщі, Росії, України, Австралії.

У 2006 р. Л. Шерстинюк став членом Національної спілки художників України, а у 2009 році йому присвоєно звання “Заслужений художник України”.

Галина Гірник

Література

Про Л.Л. Шерстинюка

1. **Леонід Шерстинюк** // Хмельницький в іменах: митці / уклад.: В. Дмитрик, М. Кульбовський, Є. Семенюк. – Хмельницький, 2010. – С. 155.

2. **Кульбовський М.** Подільська ікона очима Леоніда Шерстинюка // Кульбовський М. З подільського кореня. Кн. 4. – Хмельницький, 2007. – С. 25-28.

3. **Маліш П.** Ікони, наповнені етнічними елементами // Поділ. кур'єр. – 2006. – № 16. – С. 13.

4. **Муравська Р.** Мов місток між земним і небесним // Проскурів. – 2006. – 20 квіт. – С. 13.

1 вересня

Усміхнений співець Поділля

125 років з дня народження Степана Титовича Риндика

Риндик Степан Титович народився 1 вересня 1887 р. в містечку Дунаївці, а точніше у передмісті Заставля, що притулилося із заходу до Дунаєвець.

1902 р. Степан закінчив двокласну міську школу в Новій Ушиці та вступив до Кам'янець-Подільської класичної гімназії. З її стін вийшов 1906 р. зі срібною медаллю. А далі рік навчався на фізико-математичному факультеті Київського університету, згодом – на механічному відділі Київського політехнічного інституту (диплом одержав 1914 р.).

Служив Риндик на Південно-Західній залізниці, відбуваючи практичний стаж машиністом паровоза, згодом – начальником дільниці на станціях Бірзула та Сарни.

У Бірзулі Херсонської губернії (нині це місто Котовськ Одеської області) у Степана та Степаниди Риндиків народилися син (1915) і донька (1918). Їм дали імена - Мирослав і Рогніда. Із приходом більшовиків Степан Титович покинув службу і 1919 р. переїхав до столиці Української Народної Республіки – Кам'янця-Подільського. Тут влаштувався на роботу у видавництво “Дністер”, редагував фізико-математичні видання. 1919 р. півтора місяця навіть був старшим асистентом при кафедрі фізики Кам'янецького державного українського університету.

Восени 1920 р. Степан Риндик емігрував до Польщі. Там працював на фабриці рільничих машин. 1923 р. він переїхав до Чехословаччини. Був доцентом Українського високого педагогічного інституту в Празі. 1924 р. Степан Риндик видав у Празі, у видавництві “Український громадський видавничий фонд”, підручник “Міцність матеріалів”.

Степан Риндик дебютував як поет, коли йому вже виповнилося 55 років: 1942 р. в Празі, у видавництві “Пробоем”, побачила світ його збірка “Логос”. Поет Євген Маланюк вбачав у Риндиківі продовжувача традицій Володимира Самійленка, який гармонійно поєднував у собі лірика і сатирика: “Його народна (власне національно-народна) мова жива й соковита, вражає влучністю і майже математичною точністю вислову. За безпомилкове, місцями блискуче оперування тією мовою і просодичними засобами треба б назвати Риндика віртуозом і (коли вже треба історично-літературного визначення) щасливим спадкоємцем, продовжувачем і збагачувачем школи досі самотнього і досі вповні неоціненого Самійленка”.

1943 р. у видавництві “Пробоем” побачила світ ще одна книжечка Степана Риндика – “Терентій Трохимович Тарадайка”,. Це оповідання згодом увійшло до його збірки “Пригоди і люди” (Чикаго, 1960). Степан Риндик 1944 р. видав збірку оповідань “Смілянська хроніка”. І проза нашого земляка мала схвальні відгуки критиків, зокрема про стиль письма схвально відгукнувся відомий критик Юрко Шерех (Шевельов).

Восени 1950 р. родина Риндиків перебралася до США. 1961 року в Чикаго вийшла віршована збірка для дітей “Пригоди Сірка Клаповухого”, яку проілюстрував уродженець Кам’янця-Подільського Мирослав Григорійв.

У статті “З літопису літературного життя в діаспорі” 1971 року Г.Костюк так писав про Риндика: “Не подавав довго голосу автор багатобічючої збірки поезій “Логос” Степан Риндик – поет дуже своєрідний і свіжий. Наскрізно політична інвектива, памфлет і сатира, з використанням форми байки, притчі, а часто й анекдота – основний засіб поетичного думання цього автора. Його мова позначена багатющою лексикою, барвистими подільськими локалізмами, а часто цікавими і мовно виправданими новотворами, заховала той поетичний чар слова,

що надавав виразній памфлетній тенденції його поезій справжнього хвилюючого поетичного звучання”.

Помер письменник 27 вересня 1972 р. в Чикаго і, як пише до мене в листі Дмитро Грушецький, похований на грецькому цвинтарі Елмвуд у Чикаго. Похорон відбувся 30 вересня з церкви Покрови Матері Божої за християнським звичаєм, як заповідав за життя Степан Риндик.

Віталій Мацько

Література

Про С.Т. Риндика

1. **Горбатюк В.І.** Степан Риндик – вчений публіцист, поет // Матеріали XIII Подільської історико-краєзнавчої конференції (18-19 листоп., 2010 р.). – Кам’янець-Поділ., 2010. – С. 648-653.

2. **Мацько В.** Риндик Степан // Мацько В. Білий цвіт на камені. – Хмельницький, 2001. – С. 73.

3. **Феодосьєв С.** Риндик – перекладач Бокля // Подолянин. – 2011. – 14 жовт. – С. 8.

4. **Горбатюк В.** Слово повертається на Батьківщину // Поділ. вісті. – 2011. – 16 серп. – С. 6.

5. **Феодосьєв С.** Остап Вишня української еміграції (Нові штрихи до портрета письменника-дунаївчанина Степана Риндика) // Дунаєвець. вісн. – 2008. – 27 листоп. – С. 6.

6. **Степан Риндик** – письменник й інженер родом з Дунаєвець. – Електрон. дані. – Режим доступу: <http://e-board.km.ua/podillya/2010-12/2720>. – Мова укр. – Опис здійснено: 24.10.2011.

1 вересня

Лицар української пісні

***65 років з дня народження
Миколи Петровича Мозгового***

Народний артист України Микола Мозговий народився 1 вересня 1947 р. в с. Сарнів Волочиського району Хмельницької області. У 1969 році поступив в Харківський юридичний інститут, який закінчив в 1973 р. З 1971 по 1973 рік паралельно навчався в Республіканській студії естрадно-циркового мистецтва в Києві. По закінченні студії працював солістом-вокалістом “Укрконцерту”. Пізніше закінчив Київську державну консерваторію ім. П.І. Чайковського як композитор.

Слава до нього прийшла в 1979 р. Софія Ротару заспівала його “Мій рідний край”. М. Мозговий був засновником і незмінним головою журі двох міжнародних телевізійних фестивалів: “Пісня буде поміж нас” імені В. Івасюка (м. Чернівці) і “Море друзів” (м. Ялта), в рамках яких проводяться конкурси молодих виконавців сучасної естрадної пісні. З 1999 р. завідував кафедрою теорії і методики постановки голосу Національного педагогічного університету імені Драгоманова. З 2005 року – генеральний директор Національного палацу “Україна”. Майже сорокарічний творчий шлях М. Мозгового привів його до вершини пісенного мистецтва. Його високо поетичні, натхнені любов’ю до людей, рідної землі твори оспівують найвищі вічні цінності – правду, красу, вірність. Класикою світової пісенної музики стали відомі далеко за межами України твори – “Мій рідний край”, “Минає день, минає ніч”, “Материнська любов”, “Знов я у гору іду” та інші, які виконували Софія Ротару, Назарій Яремчук, Василь Зінкевич, Таїсія Повалій... Але найкращим виконавцем власних пісень був сам Микола Петрович. Він дуже любив життя і хотів ще багато зробити для України. По собі залишив велику спадщину і добру згадку про себе як про щедрого, чуйного і веселого людину.

Першого вересня Миколі Мозговому виповнилося б 65 років. Відлунала у вічність його пісня 30 липня 2010 року. Залишилися записи, спогади, кінострічки, кліпи, інтерв'ю та відремонтований і оснащений сучасним обладнанням Національний палац культури і мистецтв.

Микола Мозговий – один із не багатьох майстрів старшого покоління, який щороку давав по кілька сольних концертів на головній сцені країни. Найкраще, улюблене і нове з творів маестро в авторському виконанні прозвучало востаннє в Палаці “Україна” в його сольному концерті “Моя віра, надія, любов” 25 березня 2010 р. потім метр української естради виступив на урочистостях з нагоди 40-річчя палацу “Україна”, на якому зібрав зірок із колишнього Союзу: Молдови, Росії, Білорусії, Грузії. Миколу Мозгового ще за життя називали сучасним класиком. Він співав лише вживу і боровся проти засилля “фонери” на естраді. Микола Петрович хотів ще багато встигнути зробити, та серце не витримало. Ні, пісня не обірвалася. Вона завжди у наших вдячних серцях.

Світлана Яхницька

Література

Про М.П. Мозгового

1. **Мозговий Микола Петрович** // Муха А. Композитори України та української діаспори: довідник. – К., 2004. – С. 207-208.
2. **Мозговий М.** “Маю ще багато встигнути зробити” / інтерв'ю провела Н. Зінченко // Дем. Україна. – 2010. – 6 серп. – С. 19.
3. **Свій талант він щедро віддавав** // Освіта України. – 2010. – 6 серп. – С. 7: фото.
4. **Литвин В.** Недоспівана пісня. Пам'яті Миколи Мозгового // Голос України. – 2010. – 31 лип. – С. 4.

3 вересня

І один у полі воїн

***160 років від дня народження
Григорія Олександровича Мачтета***

Григорій Олександрович Мачтет, російський і український письменник, увійшов в історію як письменник і революціонер-народник. Мачтет народився 3 вересня 1852 року в м. Луцьку. Батько Григорія – різночинець-інтелігент, був повітовим суддею в невеликих провінційних містах, а саме в Луцьку, Бердичеві, Летичеві. Його мати, Наталія Григорівна Калинська, жінка винятково доброї і щирої вдачі, чутлива до всілякої несправедливості, померла, коли хлопчику ледь виповнилося шість років. Дев'яти років Григорій вступив до першого класу гімназії графа Потоцького в Немирові.

В 1865 році Мачтета виключили через неблагонадійність з 4 класу гімназії. Йому якраз виповнилося тринадцять літ і він залишився круглим сиротою. Родичі взяли дітей до себе. Григорієм зацікавився далекий родич Матрунин, який працював мировим посередником. Він в 1866 році влаштував сироту в 4 клас Кам'янець-Подільської гімназії.

Непокірливість юнака призвела до того, що його виключили з гімназії із заборонаю навчатись в інших навчальних закладах російської імперії. Попечитель навчального округу Антонович співчував здібному юнакові і допоміг йому скласти екстерном екзамен, а згодом влаштуватися вчителем історії і географії в Могилеві-Подільському, а надалі і в Кам'янці-Подільському.

Вісімнадцятирічний вчитель, як і вся передова демократична молодь, був захоплений революційною хвилею народницького руху кінця 60-их – початку 70-их років XIX століття. Спільні інтереси зблизили Мачтета з учителем Кам'янецької гімназії Романьком-Романовським та його дружиною Ольгою Розумовською. В 1871 році Романовський ввів Григорія в гурток, який очолював революціонер-народник Дебагорій-Мокрієвич. Кінцеву мету революціонери-народники

бачили в організації земноробських комун в Росії. 1872 року Мачтета звільнили зі служби - і знову через неблагонадійність. Він виїхав за кордон – спочатку до Цюріха, а наприкінці 1872 року до США, щоб там здійснити задумане. Проте ніяка земноробська комуна не була створена, все залишилося мрією.

В Америці Григорій Мачтет розпочав свою літературну діяльність. З-під його пера виходять нариси “В прерії”, “Перед американським судом” та ін. Йому доводилося тяжко працювати на фермах, щоб отримати засоби для існування і повернення.

Після повернення на рідну землю Григорій Мачтет був відомий не тільки своїми нарисами, а й поезією. По руках ходили рукописи його віршів, які користувалися великим успіхом серед молоді. Цензура не пропускала вірші до друку. В поезії “Останнє прощай” було відображено нові устремління трудової демократичної інтелігенції. Вірш було покладено на музику, і він став популярною революційною піснею “В неволі скатований люто...”. За цього вірша Мачтета заарештували і кинули до одиночної камери Петропавлівської фортеці. В сирому, холодному казематі він просидів півтора року, захворів на тиф і запалення легенів. В 1877 році Мачтета заслали в Архангельськ. Там Григорій Олександрович пише багато прозових творів, серед яких оповідання “Хроника одного дня”, “Из невозвратимого пришлого” тощо.

В 1884 році закінчився термін заслання і Мачтет зміг повернутися з Сибіру. З 1896 по 1900 рік проживає в Житомирі, працює в газеті “Волинь” разом з Михайлом Коцюбинським. На цей час припадає його зустріч з Лесею Українкою.

В кінці 1900 року Григорій Олександрович переїздить до Петербургу. Здоров'я письменника було підірване. Далися взнаки і петропавлівський каземат, і заслання до Сибіру. В серпні 1901 року Г. О. Мачтет помер від паралічу серця, перебуваючи в Ялті на відпочинку. Ще за життя письменника його твори було перекладено на десять іноземних мов (болгарську, угорську, чеську, польську, новогрецьку, датську, німецьку, французьку та англійську).

1902 року (посмертно) в Києві було видано повне зібрання творів Мачтета в 12 томах.

Тамара Міцінська

Література

Твори

Избранное. – М.: Госполитиздат, 1958.

Про Г.О. Мачтета

1. **Гребеншиков М.** Григорій Олександрович Мачтет. – К., 1961. – 42 с.
2. **Расвська Г.М.** Поділля в житті та творчості Г.О. Мачтета // Матеріали ІХ-ої історико-краєзнавчої конференції. – Кам'янець-Поділ., 1995. – С. 426-429.
3. **Сваричевський А.** Живий у пісні // Корчагінець. – 1980. – 6 трав.
4. **Козлова Н.** Мачтет на Поділлі // Рад. Поділля. – 1975. – 31 серп.
5. **Бугров М.** Поділля в житті Мачтета // Рад.. Поділля. – 1971. – 27 серп.

22 вересня

75 років з часу утворення Хмельницької області

22 вересня 1937 року Постановою ЦВК СРСР було утворено Кам'янець – Подільську область з центром у місті Кам'янці-Подільському. Новоутворена область займала площу 20541 кв. км. (3,3% території УРСР), у якій проживало 1615,4 тис. чол. До її складу входили 36 адміністративних районів, 3 міста обласного підпорядкування (Кам'янець - Подільський, Проскурів та Шепетівка), 8 міст районного підпорядкування, 22 селища міського типу, 474 сільські ради.

У травні 1941 року обласний центр з міста Кам'янця - Подільського було перенесено до міста Проскурова, але Велика Вітчизняна війна 1941- 1945 років зупинила цей процес.

У роки окупації територія області увійшла до складу генеральної округи Волинь – Поділля. На її території було створено дев'ять адміністративних округів: Кам'янець – Подільський, Дунаєвецький, Ярмолинецький, Проскурівський, Летичівський, Старокостянтинівський, Антонінський, Ізяславський та Шепетівський.

Для відновлення зруйнованого війною господарства області держава виділила 56 млн. карбованців. За рахунок цих коштів на території області до кінця 1950 року було введено в дію 440 промислових підприємств. Валова продукція промисловості досягла 95% довоєнного рівня.

На честь видатного державного діяча і полководця Богдана Хмельницького та в ознаменування 300-річчя возз'єднання України з Росією Указом Президії Верховної Ради УРСР від 16 січня 1954 року місто Проскурів було перейменовано на Хмельницький, а область з Кам'янець-Подільської – на Хмельницьку.

За значні досягнення у галузі сільського господарства 16 лютого 1958 року область була нагороджена орденом Леніна. Згідно з Указом Президії Верховної Ради УРСР від 30 грудня 1962 року, в зв'язку з укрупненням сільських районів на території УРСР, у Хмельницькій області сформовано 10 районів: Волочиський, Городоцький, Дунаєвецький, Ізяславський, Кам'янець-Подільський, Красилівський, Летичівський, Старокостянтинівський, Шепетівський та Ярмолинецький.

У січні 1965 року, з метою покращання адміністративного управління, Указом Президії УРСР було об'єднано обласну промислову і сільські ради депутатів трудящих в єдину обласну раду депутатів трудящих. Замість 10 на території області було утворено 16 районів. Сьогодні у складі області 20 районів, 6 міст обласного значення, 7 міст районного значення, 24 селища міського типу та 1414 населених пунктів

В області мешкає 1 млн. 321 тисяча чоловік. Хмельниччина є чи не найбільш мононаціональною в Україні. За даними Всеукраїнського перепису населення українці становлять 94 % населення області. Решта – представники інших національностей і народностей. 3-поміж них найчисельнішими є росіяни (50,7 тис), поляки (23 тис.), білоруси

(2,8 тис), євреї (1,4 тис.). Останнім часом в результаті міграційних потоків біженців з “гарячих точок” на території краю з’явилися представники деяких азійських та африканських країн.

Частка міського населення складає 54 %.

В останні п’ять років намітилась досить стійка тенденція до поліпшення коефіцієнта природного відновлення населення з 0,51 до 0,67 у 2009 р.

Природні ресурси Хмельницької області багаті і різноманітні. На сьогодні попередньо і детально розвідано 260 родовищ корисних копалин, з яких експлуатується близько ста. Область має потужні запаси лікувальних і столових вод. Нині розвідані та досліджені родовища мінеральних вод типу “Нафтуся” та “Миргородська”, родонові води, 10 родовищ двох столових вод.

Область позиціонується як аграрно-промислова. Домінуючими галузями є харчова, легка промисловість, виробництво та розподілення електроенергії, газу, води, машинобудування, хімічна та нафтохімічна промисловість, значні обсяги мають також скляна і фарфорово-фаянсова.

Понад 200 великих та середніх підприємств, на яких зростають обсяги випуску продукції, складають основу виробничого потенціалу області. Загалом, випуск промислової продукції в області за 2010 рік збільшився порівняно з попереднім на 4,9 %.

Одним із стратегічних пріоритетів розвитку регіону є розвиток малого і середнього бізнесу. В області зареєстровано 26404 суб’єктів підприємницької діяльності. П’ята частина всієї консервної продукції, що виробляється в області, чверть віконних і дверних блоків, паркету, столів, більше половини мінеральної води, ювелірних, швейних виробів – все це продукція малих підприємств Хмельниччини. Регіональною особливістю є наявність значної кількості оптово-роздрібних ринків з продажу продовольчих і непродовольчих товарів.

З року в рік зростає інвестиційна привабливість регіону. Промовистою ознакою цього процесу стало створення в області спільно з зарубіжним капіталом сотень підприємств. Продукція наших виробників експортується в 51 державу.

Найбільше багатство області – родючий чорнозем. Географічне положення та кліматичні умови сприяють тому, щоб аграрний сектор регіону був високоприбутковим. Загальна площа сільськогосподарських угідь сягає 1568,3 тис. га (за даними 2009 р.) У галузевій структурі сільського господарства рослинництво становить 69 %.

У тваринництві найважливішими галузями є м'ясо-молочне скотарство і свинарство. Розвинуті також птахівництво, вівчарство, кролівництво, бджільництво, риборівництво.

За підсумками 2010 року Хмельниччина посіла друге місце в державі в аграрному секторі.

Хмельниччина – один з найбільш перспективних регіонів в плані рекреаційних ресурсів і в плані туризму. На території області 437 пам'яток мистецтва, 2442 пам'ятки історії та 105 – археології. Природно-заповідний фонд складає 269 територій та об'єктів: 39 заказників, у тому числі 15 державного значення, 198 пам'яток природи, з них 4 державного значення, 24 парки – пам'ятки садово-паркового мистецтва, в тому числі 8 державного значення, одна пам'ятка ЮНЕСКО – дуга Струве. За кількістю потенційних об'єктів для туризму область входить до п'ятірки найбільш туристично привабливих регіонів.

Розроблено Інвестиційний паспорт області, рішенням обласної Ради у травні 2011 року затверджено Стратегію регіонального розвитку Хмельницької області на 2011–2020 роки.

Надія Синиця

Література

1. **Хмельниччина в літописі незалежної України:** довід.-інформ матеріали / упр. культури, туризму і курортів Хмельниц. облдержадмін., Хмельниц. ОУНБ ім. М. Островського; уклад. В. Мельник. – Хмельницький, 2011. – 64 с. – (До 20-ї річниці незалежності України).
2. **Хмельниччина – 2010:** стат. зб. / за ред. В.В. Сокальського. – Хмельницький, 2011. – 156 с.

3. **Дерикот М.** Обласний патріотизм здолає всі перешкоди /розмову з головою облради вела С. Шандебура. – Поділ. вісті. – 2011. – 1 берез.
4. **Альманах Хмельниччини** / дизайнер-фотограф: С. Ду-нець, С. Казмірчук. – [Б.м.]: ПП Банкір, 2009. – 212 с.
5. **Адміністративно-територіальний устрій Поділля.** Історія і сучасність: монографія / В.Олуйко, П.Слободянюк, М.Баюк. – Хмельницький, 2005. – 399 с.
6. **Мазур Н.П.** Організаційно-економічні засади функціонування АПК Подільського регіону: монографія. – Кам'янець-Поділ., 2011. – 296 с.
7. **Путівник.** Хмельницька область. – К.: Богдана, 2010. – 320 с.: іл.
8. **Розвиток** ринкової економіки на Поділлі: матеріали Всеукр. наук.-прак. конф., присвяч. 10-річчю Хмельниц. ін-ту економіки і підприємництва. – Хмельницький, 2003. – 390 с.
9. **Слободянюк П.Я.** Місцеве самоврядування Хмельниччини: іст.-етногр. витоки, сторінки минулого та сьогодення місцевих громад. – Хмельницький: Поділля, 2004. – 591 с.
10. **Хмельниччина** в роки незалежності України: стан і перспективи: матеріали обл. наук.-теорет. конф., присвяч. 10-й річниці незалежності України. – Кам'янець-Поділ.: Абетка Нова, 2002. – 176 с.
11. **Хмельниччина** справжня: фотокнига / упоряд. Т. Ко-лісниченко. – Хмельницький, 2007. – 156 с.
12. **Ядуха В.** Мета, що об'єднує усіх нас, – процвітання Хмельниччини / бесіду вів П. Лічман // Поділ. вісті. – 2011. – 21 лип.
13. **Волкова С.** Економіка: намітилися позитивні тенденції // Поділ. вісті. – 2010. – 23 лют.

5 жовтня

“Над Поділлям знявся вгору вільним соколом”

**210 років з дня народження
Мауриція Гославського**

Маурицій Гославський, польський поет українського походження, народився 5 жовтня 1802 року в заїжджому єврейському домі у Фрамполі (нині с. Косогірка Ярмолинського району) під час подорожі його матері в с. Чорніводи. Через кілька тижнів, 2 листопада, був охрещений в костелі святого Станіслава в містечку Городок. На той час його батько працював управителем маєтку землевласника Андрія Юрковича в с. Чорніводи. Родина Гославських походить із зuboжілої шляхти. Через певний час батько залишає посаду у Юркевича і отримує нову в Нігині – генеральним управителем маєтку графині Браницької, а потім її дочки – графині Воронцової. На цій посаді він залишився до кінця свого життя (помер в 1834 році).

Дитинство Мауриція минуло в с. Нігин. В 1812-1816 рр. він навчався в повітській школі Кам'янця-Подільського. Після закінчення школи вступив до Кременецького ліцею, в якому став відомим завдяки своїм віршам-гуморескам. Після закінчення ліцею працював приватним учителем в заможних шляхетських родин: Тжецьких в с. Березівка Ямпільського повіту, Вілямовських у Черемошному того ж повіту (1824), Михальських в с. Кордишівка Брацлавського повіту (1825-1826).

У Кордишівці Маурицій Гославський збирав народні перекази й легенди, із захопленням вивчав історію козацтва. На цій основі написав поеми “Дума про Нечая”, “Зигмунд Кардиш, або Облога Немирова”. В 1826 році було написано поему “Поділля” (“Подільське весілля”), яка принесла йому літературне визнання. В основу поеми лягли події з життя подільського села Залуччя XVII ст. В поемі “Поділля” докладно описано місцевий весільний обряд, побут і звичаї селян.

1826 року в Одесі М. Гославський познайомився з Адамом Міцкевичем, який схвалював його творчість. Наступного року він переїздить до Варшави, де знаходить собі покровителя в особі генерала Красінського. В цей період з'являється чимало творів Мауриція Гославського, в основу яких покладено український фольклор – легенди, перекази, а також факти з історії України. Друкувалися твори в “Дзенніку Варшавським” (1827), а також у львівській “Полігні” (1827-1828). Під враженням розправи над декабристами Маурицій пише вірш “На смерть Пестеля, Муравйова та інших мучеників за російську свободу”. На кінець 1827 року світ побачив тритомник поезій Мауриція Гославського. В цей час поет залишає Варшаву і влаштовується на цивільну посаду канцелярії штабу генерала Дібича і бере участь в російсько-турецькій війні. Після війни повертається на Поділля як працівник штабу Дібича (кінець 1829).

З початком повстання в Варшаві (1830) робить спробу пробратися до повстанців. Наприкінці 1830 року Гославський приїздить до Чортківського повіту, де перебуває аж до червня 1831 року. Одночасно вступає до Русько-литовської ліги і розпочинає службу в дивізіоні польських уланів, який прославився під час оборони Замостя.

Після поразки повстання М. Гославський з групою офіцерів емігрує до Франції. В 1833 році повертається до Галичини для підготовки нового повстання, та невдовзі його заарештовують в околицях Заліщиків. Мауриція було доправлено до Станіславської в'язниці (тепер м. Івано-Франківськ). В камері в'язниці він захворів на тиф і помер 17 листопада 1834 року.

Творчий доробок Мауриція Гославського складає 7 томів поезії. Його творчість належить до пластів романтичної поезії Поділля XIX століття. Популярна пісня літературного походження “Думка” на слова поета написана з найвищим почуттям любові до рідного краю. М. Гославського справедливо називають співцем Поділля:

Був би я орлом
Та змахнув крилом!
Серед синього простору

Над Поділлям знявся вгору
Вільним соколом!..

Тамара Міцінська

Література

Твори

Думки: [вірші про Поділля] // Україна. – 1995. – № 21-22.
– С. 23.

Про М. Гославського

1. **Гославський Маурици** // Колесник В. Відомі поляки в історії Вінничини: біогр. слов. – Вінниця, 2007. – С. 121-123.

2. **Баженова С.** Співець Поділля Маурицій Гославський // Освіта, наука і культура на Поділлі: зб. наук. праць. – Кам'янець-Поділ., 2004. – Т. 4. – С. 147-151.

3. **Пилипчик Р.Я.** Гославський Маурицій // Українська літературна енциклопедія. – К., 1988. – Т. 1. – С. 470.

4. **Назаренко Є.** Співець Поділля Гославський // Погляд. – 2003. – 23 січ.

5. **Гуменюк С.** Над Поділлям знявся вгору вільним соколом // Городоц. вісн. – 2002. – 2 листоп. – С. 8.

25 жовтня

Подільська квітка

75 років з дня народження Наталії Омелянівни Кащук

Наталія Омелянівна Кащук народилася 25 жовтня 1937 року в м. Слов'янську Донецької області. В ранньому дитинстві переїхала з сім'єю в м. Кам'янець-Подільський, де закінчила середню школу № 5. Кам'янець став їй джерелом

творчості, вічної любові і поклоніння. На будинку колишньої СШ № 5 встановлено меморіальну дошку з барельєфом поетеси.

Наталя Кашук спершу вступила в Чернівецький університет, де вчилася разом з прекрасним поетом Степаном Будним, відомими літераторами-літературознавцями Богданом Мельничуком, Анатолієм Добрянським. Згодом вона перевелася в Київський університет. Там потрапила в оточення шістдесятників – Василь Симоненко, Микола Сом, Володимир Соботович, Іван Драч, Степан Колесник стали її новими друзями.

Перші вірші Наталя Омелянівна опублікувала в альманасі «Кам'янець-Подільський», № 1 за 1956 рік. Серед них був знаменитий її вірш «Лесі Українці», в якому юна поетеса заявила, що бере її життя і творчість за взірць для себе. За іронією долі слова ті стали пророчими, але в іншому плані – в дитинстві вона захворіла на тяжку, сердечну недугу. Їй було зроблено три операції на серці. Під час останньої Наталя Кашук померла. Це сталося 2 липня 1991 року.

Творча спадщина письменниці нараховує більш десятка книг. Серед них збірки поезії “Весняне пробудження” (1959), “Обереги” (1979), “Вічний вогонь” (1980). У Москві в перекладі на російську вийшла її збірка “Древо добра” (1976), в Киргизії збірка, перекладена на киргизьку “Вірші” (1981), а земляки – кам'яничани видали її посмертну книжку “Оболонь” (2006).

Наталя Кашук була не тільки проникливим ліричним поетом, але й талановитим нарисовцем, чудовим прозаїком, про що свідчать її книги “Земна орбіта” (1972), “Веселкова брама” (1978), “Земні радощі” (1985). Вона – автор документальних повістей “Щедрість” (1971) і “Золоті жнива” (1978), збірки оповідань “Озимина бринить” (1981), роману “Рудана” (1977). Роман “Рудана” та кращі оповідання видано окремою книгою в перекладі на російську мову в московському видавництві “Молода гвардія” (1983).

Її творчість цінували Віталій Закруткін, Володимир Солоухин, Юлія Друніна.

Мала вона шанувальників і серед українських класиків. Микола Сом, її університетський побратим по перу, згадує: “...Цікавитеся Наталкою Кашук? У газеті “Вечірній Київ” я

писав, що її – дивовижно вродливу і мудру – любили наші корифеї: Павло Тичина, Максим Рильський, Олесь Гончар, Платон Воронько. Це було в другій половині 50-х років... Ніколи не забуду, як вона чарувала зросійщених міщан своєю довгою косою, яскравою вишиванкою і променистою мовою-розмовою. Перехожі зупинялися: “Це іде сама Україна!...”

А на літстудіях КДУ та видавництва “Молодь” молоді поети (майбутні класики) ніжно говорили: “Це – друга Леся Українка”. Ні вона була чарівною Наталкою – Полтавкою. А на Лесю була схожа віршами своїми – сумними, елегійними ...”

Цього листа Миколи Сома я цитую у своєму романі про Наталю Кашук “До вежі червеної” (2005), який широко рецензувався в Україні та за кордоном, здобув позитивну оцінку.

Такою була наша землячка, прекрасна письменниця Наталя Кашук, яку ми з пошаною згадуємо з нагоди її ювілейного року.

Микола Мачківський

Література

Твори

1. **Високе відродження:** поезії. – К.: Рад. письмен., 1986. – 63 с.
2. **Весняне пробудження:** поезії. – К.: Рад. письмен., 1959. – 53 с.
3. **Ярінь:** поезії. – К.: Дніпро, 1987. – 222 с.
4. **Оболонь:** вірші на переклади. – Кам’янець-Поділ.: ПП Мошак М.І., 2007. – 112 с.
5. **Рудана:** повість. – К.: Дніпро, 1977. – 143 с.

Про Н.О. Кашук

1. **Мачківський М.** До вежі червленої: роман-життєпис. – Хмельницький: Поділля, 2005. – 446 с.
2. **Сваричевський А.В.** Подільська квітка: Наталя Кашук // Матеріали XII Подільської історико-краєзнавчої конференції. – Кам'янець-Поділ., 2007. – Т. 1. – С. 485-490.
3. **Олійник В.** ... А вода – по каменю білому: Наталі Кашук виповнилося б 60 // Літ. Україна. – 1997. – 25 груд. – С. 6.
4. **Городницька Е.** Наталя Кашук – людина і майстер // Кам'янець-Поділ. вісн. – 1997. – 25 жовт.
5. **Сом М.** Пам'ять юності незгасна: (до 60-річчя від дня народження Наталі Кашук) // Вечір. Київ. – 1997. – 24 жовт. – С. 13.

25 жовтня

Блакитні лисиці Володимира Отроковського

120 років з дня народження Володимира Михайловича Отроковського

Учений і поет Володимир Михайлович Отроковський народився 25 (за старим стилем 13) жовтня 1892 року в с. Кудринці нинішнього Кам'янець-Подільського району. Після навчання у Немирівській гімназії продовжив освіту у колегії імені Павла Галагана, яку закінчив 1909 року. З класу, в якому навчався Володимир Отроковський, і в якому було тільки 12 учнів, вийшла ціла плеяда майбутніх видатних людей: Сергій Цікаловський – вчений (помер в 20-х роках), Борис Ларін – поет і вчений, професор Ленінградського університету, Павло Филипович – поет і літературознавець, професор Київського університету, Михайло Драй, згодом відомий як Драй-Хмара – теж поет і літературознавець, приват-доцент Кам'янець-Подільського державного українського університету, потім професор Київського університету.

Невідомо, коли Володимир Отроковський почав писати вірші, але публікував він їх у шкільному літературному журналі – разом зі своїми друзями Павлом Филиповичем, Михайлом Драєм та іншими.

З цими ж своїми однокашниками по колегії Володимир стає студентом Київського університету. Весь час віддавався праці – навчанню, науці, поезії. Особливу увагу Володимир Отроковський звертав на історію Київської Русі і середньовіччя. Написав декілька наукових праць з давньоруської літератури, надзвичайно ж об'ємною стала монографія “Повість про київського купця Басарга і його сина Борзомисла”, яку відзначила Російська Академія наук.

Володимир Отроковський, як і Михайло Драй, навчався у семінарі видатного вченого-мовознавця Володимира Перетца.

“Літературна праця й наукове ступенування сполучувались. Павло Филипович, Михайло Драй-Хмара, Володимир Отроковський, Михайло Калинович, Іван Галюк були залишені при університеті як професорські стипендіяти, для підготовки до професури, – так писав В. Домонтович у повісті-спогаді “Болотяна Лукроза”.

І продовжував: “Володимир Отроковський був здібний учений і цікавий, надійний поет. Він писав в імпресіоністичній манері, і в його поезіях фігурували “блакитні лисиці”. Праця, яку він приготував в свої студентські роки в семінарі проф. В. Перетца, текстологічна розвідка, аналіз тексту і з'ясування редакцій з літературних пам'яток 16-17 ст. принесла йому золоту медаль. Вона досягла нечуваного ще доти обсягу трьох тисяч сторінок. В своїй рецензії на роботу Отроковського, надрукованій в “Університетських ізвестіях”, Володимир Перетц проголосив її зразковою; він ставив її в приклад „іншим авторам магістерських дисертацій”. Молодий дослідник міг пишати з такої оцінки, з цього безумовного визнання, але кілька років несамовитої праці розхитали його здоров'я. Надмірність тягару, що лягла на його плечі, розчавила його. Праця підірвала організм, знесилила, оголила сховані всередині недуги, викликала їх на поверхню. За золоту медаль, за право бути залишеним при Університеті він заплатив ціною життя”.

Володимир Отроковський помер 26 квітня 1918 року. Коротку частину творів Отроковського надрукували літературні критики П. Филипович і М. Зеров у “Віснику Академії наук УРСР” (1928). Наукова і поетична творчість В. Отроковського ще чекає своїх дослідників.

Василь Горбатюк

Література

Про В.М. Отроковського

1. **Мацько В.** Літературне Поділля. – Хмельницький – 1991. – С. 52.
2. **Драй-Хмара М.** Щоденник // Слово і час. – 1990. – № 5. – С. 67.

ЖОВТЕНЬ

Науковий і культурний центр подільського краю

50 річчя Хмельницького національного університету

Хмельницький національний університет – найбільший на Поділлі вищий навчальний заклад, який готує фахівців із багатьох галузей знань, здійснюючи навчальну, методичну, наукову та виховну роботу – 14 жовтня 2012 року відзначає 50-літній ювілей.

Університет засновано 1962 року. За час свого існування він пройшов шлях від загальнотехнічного факультету Українського поліграфічного інституту ім. І.Федорова до Хмельницького національного університету, що має найвищий IV рівень акредитації .

Діяльність університету спрямована на якісне задоволення потреб населення в освітніх послугах найвищого рівня, забезпечення підприємств, установ та організацій країни кваліфікованими кадрами, всебічний розвиток людини як особистості завдяки системному використанню в навчально-

виховному процесі передових освітніх технологій. Підготовку майбутніх фахівців здійснюють 6 інститутів, до складу яких входять 14 факультетів. Нині в університеті навчається більше 13 тисяч студентів. Навчальний процес забезпечується 79 докторами наук, професорами, 3453 кандидатами наук, доцентами. Підготовка майбутніх фахівців здійснюється за 36 напрямками та 43 спеціальностями, у тому числі підготовка за освітньо-кваліфікаційним рівнем “магістр” здійснюється за 28 спеціальностями.

Університет є визнаним в Україні та за її межами науковим центром, у якому діють 28 навчально-науково-виробничих центрів, 17 наукових шкіл, аспірантура з 18 спеціальностей та докторантура з 4 спеціальностей, працює 6 спеціалізованих Вчених рад по захисту докторських та кандидатських дисертацій.

Хмельницький національний університет не лише активно розширює горизонти вітчизняної освіти і науки, а й наполегливо здобуває світове визнання, плідно працює у різних напрямках міжнародного співробітництва, бере активну участь у різноманітних міжнародних проектах, конференціях, програмах обміну студентами, викладачами, науковцями.

Разом з університетом відзначає 50-років з дня заснування одна з найбільших книгозбірень області – наукова бібліотека Хмельницького національного університету, яка на сьогодні є потужною інформаційною, науковою та просвітницькою установою, обласним методичним центром бібліотек вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації. Книжковий фонд книгозбірні налічує понад 620 тис. примірників. Щороку в бібліотеці обслуговується близько 40 тис. користувачів, яким видається понад 800 тис. документів. Сучасна автоматизована бібліотечна система складається з веб-сайту книгозбірні, 3-х серверів та 60 ПК. Поряд з традиційною в бібліотеці запроваджено віртуальну систему обслуговування, яка включає електронний каталог, електронну бібліотеку, віртуальну довідкову службу та інші сервіси.

Микола Скиба

Література

1. **Інноваційні напрямки наукової діяльності Хмельницького національного університету.** – Хмельницький: ХНУ, 2009. – 66 с.
2. **Скиба М.Є.** Від ХТІПО – до державного університету // Вісн. Хмельниц. облради. – 2004. – С. 18-22.
3. **Кадри для служби сервісу.** Становлення та розвиток університету (1967-1994рр.): зб. док. і матеріалів / упоряд.: І. Х. Ткачук, Ю.С. Земський. – Хмельницький: ХНУ, 2007. – 612 с.
4. **Комп'ютерні технології в Хмельницькому національному університеті:** інформ. зб. – Хмельницький: ХНУ, 2007. – 92 с.
5. **Основи інноваційно-наукових напрямів діяльності Хмельницького національного університету:** зб. наук. праць. – Хмельницький: ХНУ, 2009. – 337 с.
6. **Перспективна розгорнута програма діяльності ректора Хмельницького національного університету Скиби Миколи Єгоровича на 2008-2015 роки.** – Хмельницький: ХНУ, 2008. – 52 с.
7. **Скарбниця знань університету:** (до 40-річчя б-ки Технол. ун-ту Поділля) / уклад.: О.Б. Айвазян, К.А. Чабан. – Хмельницький, 2002. – 130 с.
8. **Хмельницький національний університет:** на зв'язку – ректор // Поділ. вісті. – 2008. – 12 лют.

8 листопада

Автор недоспіваної пісні

**95 років з дня народження
Леоніда Миколайовича Левицького**

Левицький Леонід Миколайович народився 8 листопада 1917 року в селі Миньківці на Житомирщині. Дитинство і юність минули в різних куточках – у Новоставцях Теофі-

польського району, Плужному – Ізяславського, Михалполі Ярмолинецького районів, куди отримували направлення на роботу батьки-педагоги і де випадало працювати й самому Леонідові.

Хлопець ще в шкільні роки почав писати вірші, його ранні літературні спроби друкувалися в газетах “Більшовиченята”, “Прикордонний більшовик”.

До школи Леонід Левицький почав ходити у Новоставцях, але після закінчення семирічки вирішив здобути середню технічну освіту, тож якийсь час повчився в Шепетівці, потім вступив до Криворівського агрозоотехнікуму і навіть устиг здобути трудовий досвід. Але потяг до літератури переміг, і Леонід повернувся до школи, аби закінчити десятий клас і мати можливість вивчати літературу у вищому навчальному закладі. Десятирічку закінчувати довелося у с. Плужному, де батько був шкільним завучем, а мати керівником молодших класів.

Після закінчення школи в 1937 році Леонід вступив на філологічний факультет Київського університету. Був членом університетського літургика. Переважна більшість відомих нині віршів була написана поетом саме у студентські роки. Твори Леоніда Левицького з'являлися в часописах “Радянська література”, “Київський альманах”, “За комунізм” та ін.

30 червня 1941 року пішов добровольцем на фронт, а вже в серпні був поранений, лікувався в госпіталі, що стояв у Полтаві, а опісля – знову на фронт. З кінця 1941 року і принаймні до червня 1942, як засвідчують дати під віршами і назви населених пунктів, де вони писалися, поет воював на Донбасі. Був військовим кореспондентом, не боявся поринати в шал боїв, аби донести до людей новини з фронту. Під час виконання одного з таких кореспондентських завдань і дістав смертельне поранення 25 грудня 1943 року під селом Забілоччя на Житомирщині.

На фронті Леонід Левицький був удостоєний медалей “За бойові заслуги” і ордена Вітчизняної війни I ступеня.

Єдина поетична книга “Недоспівана пісня” побачила світ в 1959 році і була перевидана в 1985. Посмертно прийнятий до Спілки письменників України в 1961 році.

Олена Ткачук

Література

Твори

1. **Недоспівана пісня**: поезії, щоденник, публіцистика / упоряд., передм. Н. Тихого. – К.: Дніпро, 1985. – 205 с.
2. **Ех, шкода**; Зі станції Струмок; Додому написав листівку; Запилений грім походу... // На перехресті блискавиць: вірші поетів-фронтовиків. – Хмельницький, 1995. – С. 23-30.
3. **За вікном квартали дальні**; Впала тиша на книги розкриті; Весняне: [поезії] // Нар. армія. – 1998. – 24 черв. – С. 7.

Про Л.М. Левицького

1. **Тихий Н.** Вік стає легендою... // Літературна Хмельниччина ХХ століття: хрестоматія / упоряд. М. Федунець. – Хмельницький, 2005. – С. 151-152.
2. **Зданко В.** Леонід Левицький // Письменники України у Великій Вітчизняній: бібліогр. довід. – К., 1980. – С. 198-199.
3. **Рудюк А.** Між смертей співати про життя // Життя Теофіпольщини. – 2000. – 4 берез.
4. **Базилюк В.** Поезія зоряних ночей // Майбуття. – 1998. – № 15 (серп.).

6 грудня

Ім'я, вписане в бойову історію Хмельниччини

90 років з дня народження Олександра Григоровича Хабарова

Герой Радянського Союзу Олександр Григорович Хабаров народився 6 грудня 1922 року в с. Шувльгіно Грязовецького району Вологодської області в багатодітній селянській родині, де виховувалось семеро дітей, і лише одному Олександру Григоровичу вдалося стати військовим. З першого дня на війні потрапив в окремих лижний батальйон і був направлений на

Карело-Фінський фронт. Важкі то були часи, але відважного бійця помітили і він невдовзі став командиром відділення автоматників 22-ї гвардійської мотострілкової бригади (VI-й гвардійський танковий корпус, 3-я гвардійська танкова армія, Воронежський фронт). Сержант Хабаров з групою бійців у ніч на 24 вересня 1943 року переправився через Дніпро в районі с. Григорівка Канівського району Черкаської області брав участь у захопленні та утриманні плацдарму на правому березі. З відділенням здійснив розвідку, захопив двох полонених. На чолі автоматників 29 вересня проник в тил ворога, розвідав систему вогневих засобів. Високе звання Героя Радянського Союзу присвоєно йому 10 січня 1944 року.

Після звільнення Києва від фашистської навали наші війська ще з більшим завзяттям гнали ворога з рідної землі. На початку 1944 року радянські війська розпочали звільнення Поділля. В березні розпочалося визволення Прибужжя. В той час О.Г. Хабаров був командиром взводу розвідроті. Напередодні визволення Проскурова гвардійська мотострілкова бригада, в якій служив Хабаров, була розташована за десять кілометрів на північ від Чорного Острова. Коли стало відомо, що німці вранці мають тікати з містечка, Хабарова викликали в штаб бригади. – Ось що, Олександр Григоровичу, – звернувся командир Михайлов, – бери собі підмогу і до ранку, щоб «язик» був там де стоїш. Підібравши розвідників, вирушив на завдання. Коли стемніло були вже біля Чорного Острова. На краю містечка стояв місток. Його охороняли німецькі вартові. Змінювалися через кожні тридцять хвилин. Одного з них без шуму зняли з поста. Наступного дня Хабарова знову викликали до штабу. Він отримав завдання взяти в полон німецького офіцера і доставити його в штаб. Олександр Григорович разом з трьома розвідниками сутінками пробирались з боку Олешина до міста. А як стемніло вибрали позицію: засіли в садочку (нині тут розташований мисливський магазин). Часу чимало збігло, а нікого не видно. Десять опівночі розвідникам вдалося взяти у полон оберлейтенанта. В штабі він розповів про дислокацію ворожих військ, їх чисельність та інше. По закінченні війни Олександр Григорович проходив службу на гостинній подільській землі, яку визволяв у роки Великої Вітчизняної. Так

і пов'язав назавжди свою долю з квітучим краєм, з містом Хмельницьким.

Олександр Григорович нагороджений Орденами Леніна, Вітчизняної війни I ступеня, Червоної Зірки, Слави 3-го ступеня, Б. Хмельницького I і III ступенів. Всього – понад 40 нагород.

17 березня 2010 року на 88 році життя О.Г. Хабаров помер. Світла пам'ять про цю прекрасну людину назавжди залишиться в серцях хмельничан.

Світлана Яхницька

Література

Про О.Г. Хабарова

1. **Москалець О.** В обласному центрі залишився лише один Герой Радянського Союзу // Місто. – 2005. – 14 лип.

2. **Шандовська Л.** Четверо з семидесятип'яти Героїв Радянського Союзу, мешканців Хмельниччини залишилися в живих. Один з них – Олександр Хабаров // Є Поділля. – 2005. – 5 трав.

3. **Мацько В.** Поріднився з Поділлям Герой // Корчагінець. – 1984. – 24 берез.

4. **Гординський В.** Прощай, герою // Поділ. вісті. – 2010. – 25 берез.

5. **Хабаров Олександр Григорович.** – Електрон. дані. – Режим доступу: http://www.warheroes.ru/hero/hero.asp?Hero_id=12786. – Мова укр. – Опис здійснено: 24.10.2011.

8 грудня

3 Поділля, із краю-роздолля

**110 років з дня народження
Анатолія Юриняка**

Ім'я Анатолія Юриняка знане в літературних колах української діаспори, особливо в США. Він був поетом, прозаїком, критиком, публіцистом, теоретиком літератури,

активним діячем на культурно-громадській ниві. Багато публікувався у різних газетах і журналах (“Українські вісті”, “Свобода”, “Народна воля”, “Українське життя”, “Український Прометей”, “Овид” та ін.), видав книги “Літературний твір і його автор”, “Творчі компоненти літературного твору”, “Літературні жанри – повісті, поеми і драми”, “Критичним пером” тощо.

В Україні видавництво “Смолоскип” перевидало першу частину “Літературознавства” Анатолія Юриняка – “Літературні жанри малої форми” (1996 р.)

У США Анатоль Юриняк мешкав як Юрій Богданович Кошельняк – так він намагався відвести переслідування своїх родичів радянським режимом. Справжнє ж його ім’я, по батькові та прізвище – Юхим Павлович Кошельник. Народився він 8 грудня 1902 року в селі Копачівці Проскурівського повіту (нині Деражнянського району) в родині сільського учителя, який залишив учителювання і взявся за сільське господарство.

В 1914 році закінчив Приворотське духовне училище і навчався в Подільській духовній семінарії, восени 1918 року вступив на історико-філологічний факультет Кам’янець-Подільського державного українського університету і вибув з нього 1921 року після третього курсу. Працював у сільських школах Лянцкорунської волості (нині Чемеровецький район), на Летичівщині (в селі Копачівці та містечку Меджибожі), на Київщині. Викладав українську мову в Медичному інституті та Державних курсах українознавства у Києві.

1940 року зголосився на педагогічну працю в Північній Буковині, щойно зайнятій радянськими військами від Румунії. Звідти з початком війни у 1941 році повернувся в рідні краї й доля привела його в редакцію проскурівської окружної газети “Український голос” – він став її так званим начальним редактором.

В редакції діяла підпільна організація Організації Українських Націоналістів (мельниківців). Кожне число газети “Український голос” (її підшивки зберігаються в державному архіві Хмельницької області) було пройняте українським духом, прагненням пробудити в читача почуття патріотизму, гордості за свій народ, спонуканням прилучитися до боротьби за його

свободу, праці задля його розквіту. Коли ж гітлерівці на межі 1941-1942 років почали наступ на ОУН (багатьох було заарештовано і знищено, серед них видатну поетку Олену Телігу в Києві), Юхим Кошельник переїхав з Проскурова в Кам'янець-Подільський, де теж очолив українську газету "Подільнин".

Часопис у Кам'янці теж був рупором патріотів України. Однак з часом німецька цензура все більше втручалася в редакційні справи, гітлерівська влада вимагала зосередження всієї уваги тільки на собі. Крім того, справи на фронті у гітлерівців значно погіршились, і радянське військо вже перейшло Дніпро. За таких обставин годі було сподіватися на проведення на сторінках газети української ідеї, та й взагалі на її подальше існування.

На початку 1944 року Юхим Кошельник залишив посаду, виїхав до Львова, потім далі на Захід. Із так званих таборів для переміщених осіб у Західній Європі Юхимові Кошельнику вдалося перебратися в США. Тут він і розпочав свою літературну діяльність під псевдонімом Анатоль Юриняк. Видав низку книг, часто публікувався в українських часописах. Помер 23 лютого 1996 року.

Василь Горбатюк

Література

Твори

1. **Літературні жанри малої форми.** – К.: Смолоскип, 1996. – 131 с.
2. **Творчі компоненти літературного твору.** – Чикаго, 1964. – 167 с.
3. **Заспівай мені, заграй;** Простір голубіє: [вірші] // Слово і час. – 1999. – № 7. – С. 67.

Про А. Юриняка

1. **Горбатюк В.** Анатоль Юриняк: таємниця справжнього імені // З-під трави забуття. – Хмельницький. – 2011. – С. 152-162.

2. **Мацько В.** З Поділля, із краю-роздолля: 8 груд. Анатолю Юриняку виповнилося б 100 р. // Поділ. кур'єр. – 2002. – 5 груд. – С. 14.

3. **Мацько В.** “Де пісень співала мати” // Слово і час. – 1999. – № 7. – С. 65-67.

22 грудня

Хмельницька АЕС – лідер української енергетики

25 років з часу введення в експлуатацію енергоблоку № 1 Хмельницької АЕС

Хмельницька атомна електрична станція (ХАЕС) розташована в місті Нетішин, на березі річки Горинь. Основне призначення станції за офіційною версією – покриття дефіциту електричних потужностей у Західному регіоні України. Але достовірно відомо, що лєвова часка енергії експортується в країни Східної Європи. Хмельницька АЕС є відокремленим підрозділом НАЕК “Енергоатом”.

За проектом АЕС повинна була мати 4 енергоблоки. При розробці технічного проекту було використано матеріали інституту “Теплоенергопроект” по блоку № 5 Ново-Воронезької АЕС, по Калінінській, Південно-Українській АЕС, враховано досвід проектування, будівництва, монтажу, пуску та налагоджування передових енергетичних об'єктів, досвід кращих зарубіжних електростанцій.

У 1981 році розпочато будівництво. Йшла робота по будівництву блока № 1 і містечка для повноцінного проживання будівельників і майбутніх спеціалістів ХАЕС. Також проводилися роботи по будівництву блоків № 2 і 3.

1987 рік був найбільш напруженим у плані виконання пусконаладжувальних робіт по запуску блока №1, зв'язаних з підготовкою реакторної установки до пуску і освоєння потужності. Проводились випробування систем, обладнання, аналіз та перевірка на готовність обладнання допоміжних систем. 16 листопада 1987 року розпочато завантаження

ядерного палива в реактор першого енергоблоку. 10 грудня 1987 року здійснено фізичний пуск енергоблоку № 1. 17 грудня о 6.00 реактор виведено на мінімально контрольований рівень, а після експериментів настав етап “Енергетичний пуск та освоєння проектної потужності блока”.

22 грудня блок №1 було включено в мережу, а 31 грудня його було прийнято в експлуатацію згідно з актом Державної приймальної комісії, затвердженим Міністром атомної енергетики М.Ф. Луконіним. Це незабутній день для Хмельницької АЕС і міста Нетішина.

ХАЕС щорічно виробляє близько 6-7 млрд. кВт/год електроенергії, або 9 % вироблюваної на АЕС України. Хмельницька АЕС – найпотужніше підприємство Хмельницької області. Кожна 8 кіловат-година, вироблена атомними електростанціями України – Нетішинська.

Валентина Борейко

Література

1. **Гусаров В.** Енергія єднання: [ХАЕС]. – 2004. – 160 с.
2. **Хмельницька АЕС.** – Нетішин: ВДРП ХАЕС, 1998. – 14 с.
3. **Хмельницька АЕС** / упор. Л.А, Троценко. – Хмельницький, 1998. – 14 с.
4. **Мельник М.** Хмельницька АЕС – нові перспективи росту // Поділ. вісті. – 2011. – 27 жовт.
5. **Мороз О.** Депутати погодили будівництво нових блоків на ХАЕС // Поділ. вісті. – 2011. – 1 лип.
6. **Гладуняк І.** Зона спостереження – зона життя // Віче. – 2009. – № 11. – С. 42-43.
7. **Мірецька О.** Місія OSART завершила роботу: [команда міжнар. експертів від МАГАТЕ перевіряла ХАЕС]// Пульс. – 2007. – 22 листоп.
8. www.XAES.org.ua/index-ru.html.

Показчик персоналій

А

Андрейцев В.І. 26
Андрійчук М.О. 43
Атаманчук Г.К. 34

Б

Баженова С.Е. 36
Баранович О.І. 27
Бардаченко В.Ф. 18
Батюшков К.М. 25
Бершеда Р.В. 32
Беляев В.П. 21
Білецький Л.Т. 24
Бірюк О.В. 39
Блажевич Ю.І. 24
Блюсюк В.І. 18
Бобер А.Ф. 17
Богдан-Белова Є.Є. 36
Богданович А.М. 30
Божевський К.С. 19
Божко С.З. 23
Борецька Н.А. 25, 68-70
Бородатий В.П. 43
Бочко А.В. 34
Боярчук Д.І. 42
Брицин М.Я. 43
Брицький В.Г. 26
Бутрім Г.В. 39
Будзінська М.І. 34
Бурачек М.Г. 33
Бурбан В.Я. 41
Бургардт О.Ф. 41
Бучинський П.М. 17
Бушко Г.Ф. 42
Бялик М.І. 26

В

Вараниця І. 28
Вербовий П.Ф. 29
Верейський Г.С. 46

Верхола А.П. 38
Виноград І.А. 42
Віленський Д.Г. 28

Г

Гаврилюк М.С. 44
Гаврилюк Ю.С. 26
Гавришко М.Й. 40
Гагенмейстер В.М. 27
Гайдовський Г.М. 37
Гамов В.Г. 35
Ганзюк Л.І. 41
Ганицький Т.Д. 17
Гаркуша Н.Л. 29
Гіліс М.Б. 29
Глібов Л.І. 19
Гнатюк М.В. 37
Головатюк О.Д. 28
Головін М.О. 9
Гоняк В.М. 12
Горак Р.Д. 14
Горбатюк В.С. 15
Горний А.Г. 21
Горовий Л.Ф. 29
Городецька І.О. 46
Гославський М. 39, 94-96
Грабовський В.Н. 43
Гриневич Ф.Б. 42
Гуменицький М.А. 44
Гуменюк Г.Д. 8
Гураль Л.А. 31

Д

Даль В.І. 37
Дацун І.Г. 33
Дацюк В.В. 11
Демчук-Букатевич О.В. 35
Дзюба О.А. 42
Дзюбак С.Т. 21
Дзюбецький Б.В. 45

Дідух В.С. 21
Дмитрик В.А. 12
Донченко О.В. 33
Дорошенко Д.І. 22
Дубицький В.В. 33
Дубицький Н.М. 16
Дунцов-
Вигодовський П.Х. 8

Е

Ермантраут Е.Р. 17

Є

Слькін В.І. 37

Ж

Жабенко В.О. 16
Жарій О.Ю. 18
Житецький П.Г. 12
Жухевич Б.Ф. 15

З

Завадський М.А. 21
Заремба В.І. 40
Захаржевський В.П. 20
Захаров В.Ф. 15
Захожий В.В. 47

І

Івчук В.Я. 32

К

Калитко А.М. 28
Каплун С.І. 9
Кармалюк У.Я. 19
Кашук Н.О. 40, 96-99
Кирилюк М.О. 23
Ківільша Є.О. 14, 53-55
Кізюн П.К. 39
Клен Ю. – див.
Бургардт О.Ф. 41
Клименко П.В. 31
Климчук О.О. 44
Коваленко Л.А. 20
Коваль К.С. 30
Козак Д.В. 37

Козловський В.О. 22
Козьмінський З.С. 45
Конопелько П.Я. 17
Косарева Н.С. 41
Костюк Г.О. 40
Котляр М.Ф. 30
Коханко О.М. 22
Коцюбинський Т.А. 33
Кошельник Ю.П. – див.
Юриняк А. 45
Кравчук Л.В. 14
Крашевський Ю.І. 32
Кремінський Я.М. 39
Кропивницький В.І. 22
Кузнецов Ю.І. 16
Кулик І.Ю. 13, 57-60
Кульчицький Е.Є. 13
Кушнір В.В. 11

Л

Лаврик А.У. 20
Лаптін П.Ф. 47
Ластовецький М.А. 34
Лебідь-Юрчик Х.М. 9
Левицька С.П. 37
Левицький В.Й. 17
Левицький Л.М. 43, 103-105
Левицький М.П. 28
Леонтович М.Д. 45
Лесь В.С. 24
Лещинський В. 24
Литвинов П.В. 31
Лихогляд О.З. 15, 55-57
Ліберман О.Г. 38
Лобатинський С.М. 36
Лотоцький І.І. 24
Люшня М.П. 42

М

Магера М.Н. 35
Мазур Л.О. 42
Майко О.Ф. 31
Маківчук Ф.Ю. 36

Макклер Діонісій 7
Маланюк Є.Ф. 16
Малиновський Ц.К. 45
Малиновського С. 7
Манашук І.С. 25
Маркіш П.Д. 34
Мартинюк Д.І. 19
Масляников В.Л. 9
Мацько В.П. 22
Мацьоха М.М. 46
Мачківський М.А. 13
Мачтет Г.О. 35, 87-89
Мельник М.П. 25
Минко В.П. 13
Мирон Сіма 15
Михайлов Ф.М. 33
Михальський Є.Й. 15
Міщенко Л.І. 44
Мозговий М.П. 35, 85-86
Монастирський Є.О. 29

Н

Назаренко І.І. 18
Намистюк А.М. 19
Наполеон Орда 17
Нейко Є.М. 39
Нетеча І.М. 40
Ніколайчук М.В. 23
Ножка В.І. 29

О

Овчарук В.І. 28
Огієнко І.І. 13
Одудько Т.Р. 38
Орловський М.Я. 38
Осадчий В.П. 31
Осьмачка Т. 36
Отроковський В.М. 40, 99-101

П

Павленко К.В. 40
Павлова Н.М. 12, 51-53
Павловський М.А. 20
Пажимський О.М. 47

Паламарчук В.І. 11
Палій С. 26
Пархомчук Ю.О. 26
Патрус-Карпатський А.М. 21
Педа П.М. 46
Петринюк В.А. 32, 75-77
Петров М.Б. 47
Печенюк М.К. 23
Пламеницька Є.М. 47
Поліщук В.Л. 38
Полторацький С.О. 41
Поплавська Н.М. 41
Потапов А.Г. 27, 71-72
Приходько О.К. 39
Прокоп'юк М.А. 27
Прушинський К. 44
Пустовий І.Т. 16

Р

Расвський В.Ф. 32
Риндик С.Т. 35, 82-84
Ротман А.Я. 14
Рожко І.Я. 16
Руцький О.В. 36

С

Симашкевич В.М. 23
Сірополко С.О. 34
Сіцінський Ю.Й. 45
Смідович А.Л. 26
Смотрицький М.Г. 7
Смотрич О.І. 23
Соботович В.О. 28, 72-74
Сокирко В.К. 25
Солуха К.Г. 15
Сорока А.М. 39
Соха В.І. 20
Сочивець І.Й. 24
Стадник В.В. 13
Степанков В.С. 37
Стецюк М.А. 25
Сторожук І.Я. 10
Струманський В.П. 27

Сумний С.М. 32
Суховецький М.М. 14

Т

Тарасов Ю.М. 31
Тартаковський І.Й. 22, 64-66
Тищенко В.І. 20
Ткачук Л.Г. 41
Трипачук В.М. 20
Трублаїні М.П. 22
Тручак Л.В. 34
Туркало К.Т. 33

Ф

Федоров С.М. 33, 77-79
Флоринський – див. Смотрич
О.І. 23
Фурманчук Г.Й. 12

Х

Хабаров О.Г. 44, 105-107
Хоружий М.В. 12

Ц

Цибульський П.Д. 29, 74-75

Ч

Чаговець В.А. 18, 60-62
Чеботарьов М.Г. 30
Чесак Г.С. 11
Чикал А.В. 21
Чирський М.А. 16
Чумаков А.М. 36

Ш

Шаталюк Б.П. 23, 66-68
Шевчук П.І. 31
Шерстинюк Л.Л. 34, 80-81
Широкий П.П. 27
Шнайдер Б.Л. 28
Шопінський В.М. 32
Шунда Н.М. 17
Шухевич Р.Й. 30

Ю

Юриняк А. 45, 107-110

Я

Яблонська Т.Н. 18
Яворовський М.І. 8
Яковчук О.М. 25
Яремчук В.В. 15
Яцьков В.Ф. 30

Відомості про авторів історичних та біографічних довідок

- Баваровська
Олена Олександрівна** – заступник директора з внутрішньо-
бібліотечної роботи Хмельницької
обласної універсальної наукової
бібліотеки ім. М.Островського
- Боневич
Валентина Іванівна** – головний зберігач фондів
Хмельницького обласного
літературного музею

- Борейко
Валентина Миколаївна** — в.о. завідуючої відділом краєзнавства Хмельницької обласної універсальної наукової бібліотеки ім. М.Островського
- Василевська
Іванна Іванівна** — співробітник Хмельницького обласного літературного музею
- Гірник
Галина Еміліївна** — завідувач експозиційного відділу Хмельницького обласного художнього музею
- Горбатюк
Василь Іванович** — письменник, директор Хмельницького обласного літературного музею
- Єсюнін
Сергій Миколайович** — кандидат історичних наук, провідний науковий співробітник Хмельницького обласного краєзнавчого музею
- Козловська
Галина Петрівна** — завідувача наукового відділу меморіальної спадщини Верейського Г.С. Хмельницького обласного художнього музею
- Кульбовський
Микола Михайлович** — краєзнавець, викладач Хмельницького музичного училища ім. В.І. Заремби
- Мацько
Віталій Петрович** — доктор філологічних наук, завідувач кафедри Хмельницького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти
- Мачківський
Микола Антонович** — письменник

- Міцінська
Тамара Петрівна** – старший науковий співробітник
Хмельницького обласного
літературного музею
- Саксонік
Людмила Леонідівна** – завідувача відділом наукової
інформації і бібліографії
Хмельницької обласної
наукової медичної бібліотеки
- Сваричевський
Анатолій Володимирович** – краєзнавець, публіцист
- Скиба
Микола Єгорович** – доктор технічних наук, професор,
ректор Хмельницького
національного університету
- Синиця
Надія Миколаївна** – директор Хмельницької обласної
універсальної наукової бібліотеки
ім. М. Островського, заслужений
працівник культури України
- Тимофєєва
Людмила Олексіївна** – заступник директора з наукової
роботи Хмельницького обласного
художнього музею
- Ткачук
Олена Анатоліївна** – молодший науковий співробітник
Хмельницького обласного
літературного музею
- Шеїн
Оксана Миколаївна** – провідний бібліотекар ЦРІ
Хмельницької обласної
універсальної наукової бібліотеки
ім. М.Островського
- Яхницька
Світлана Іванівна** – позаштатний кореспондент
Хмельницького обласного радіо

Зміст

Передмова	3
Знаменні і пам'ятні дати	4
У 2012 році виповнюється	5
Січень	11
Лютий	16
Березень	19
Квітень	22
Травень	23
Червень	26
Липень	30
Серпень	32
Вересень	35
Жовтень	38
Листопад	42
Грудень	44
Імена, події, факти	48
Друковане слово Поділля: до витоків. 150 років з часу виходу першого номера часопису «Подольские епархиальные ведомости»..	49
Російська подолянка. 60 років з дня народження Неллі Миколаївни Павлової	50
На варті здоров'я. 95 років з дня народження Євгена Олександровича Ківільші	52
Майстриня «Вінка сюжетів». 70 років з дня народження Ольги Захарівни Лихогляд	54
«... Осуджений за першою категорією». 105 років з дня народження Івана Юліановича Кулика	56
Проникливий і тонкий критик. 135 років з дня народження Всеволода Андрійовича Чаговця	59
Альманах «Буяння», його значення в культурному житті Поділля. 90 років з часу виходу в світ літературного журналу «Буяння»	61
Шануймо пам'ять земляка. 100 років з дня народження Ісаака Йосиповича Тартаковського.....	63
Коли цілющі душа і руки. 75 років з дня народження Бориса Прокоповича Шаталюка	65
Жінка , яка малює... 50 років з дня народження Надії Анатоліївни Борецької	67

Його музичний дивосвіт. 70 років з дня народження Анатолія Григоровича Потапова	70
«Мені земля хитнеться гірко в одчайдушнім крені ...». 75 років з дня народження Володимира Олександровича Соботовича	71
Вірність обраній меті. 95 років з дня народження Павла Даниловича Цибульського	73
Життя, віддане людям. 60 років з дня народження Василя Андрійовича Петринюка	74
Вірність покликанию. 85 років з дня народження Святослава Миколайовича Федорова	76
Ікономаляр від Бога. 50 років з дня народження Леоніда Леонідовича Шерстинюка	79
Усміхнений співець Поділля. 125 років з дня народження Степана Титовича Риндика	81
Лицар української пісні. 65 років з дня народження Миколи Петровича Мозгового	84
Г один у полі воїн. 160 років від дня народження Григорія Олександровича Мачета	86
75 років з часу утворення Хмельницької області	88
«Над Поділлям знявся вгору вільним соколом». 210 років з дня народження Мауриція Гославського	93
Подільська квітка. 75 років з дня народження Наталії Омелянівни Кащук	95
Блакитні лисиці Володимира Отроковського. 120 років з дня народження Володимира Михайловича Отроковського	98
Науковий і культурний центр подільського краю. 50 річчя Хмельницького національного університету	100
Автор недоспіваної пісні. 95 років з дня народження Леоніда Миколайовича Левицького	102
Ім'я, вписане в бойову історію Хмельниччини. 90 років з дня народження Олександра Григоровича Хабарова	104
З Поділля, із краю-роздолля. 110 років з дня народження Анатолія Юриняка	106
Хмельницька АЕС – лідер української енергетики. 25 років з часу введення в експлуатацію енергоблоку № 1 Хмельницької АЕС	109

Довідково-інформаційне видання

Календар

**знаменних і пам'ятних дат Хмельниччини
на 2012 рік**

Відповідальна за випуск:
Синиця Н.М.

Комп'ютерне опрацювання, редагування, верстка:
Берлоус Ю.С.
Синиця О.В.
Дорош В.Ю.

Підписано до друку 18.11.2010 р. Формат 60x84/16
Папір цифровий. Гарнітура Times New Roman.
Наклад 100 пр.

Віддруковано з готового оригінал-макета ФОП Заколотним М.І.
м. Хмельницький, вул. Соборна, 55. Тел. (0382)777-717
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3770 від 28.01.2010